

ကိုအတတ်မလီမေးဒီးဒီးတတ်သဘ်ဘုဂ်-ကလုဂ်တတ်ကုဂ်ဘဂ်ကုဂ်သု, ဒီး,ကီပယီပူတတ်သိဂ်လိလံာ်လါမိဂ်ကျိဂ်

အေးရှ်လုဂ်စီးဒီးမာရ်လဲလ်
(Ashley South and Marie Lall)

ပုစံဂ်ညီပတတ်အတတ်ပာ်ဖျါဖုဂ်ကိဂ်

လံာ်ပာ်ဖျါအံယုသုဂ်ညါကလုဂ်တတ်ကုဂ်ဘဂ်ကုဂ်သုဒီးတတ်သိဂ်လိအိဂ်သုဂ်လီသးလါမိဂ်ကျိဂ်အဂ်လါပဒိဂ်-ကမ္ဘာဒီးတတ်ဖိဂ်စုကဲတတ်သဘ်ဘုဂ်တဖဂ်အပူ,ဒီးတတ်မုဂ်တတ်ခုဂ်တတ်ဖဲတတ်မလါဘဂ်တတ်မအီအါထိဂ်လါကီပယီအပူအဂ်နုဂ်လီ. “ကလုဂ်တတ်ကုဂ်ဘဂ်ကုဂ်သု” စံးဒုဂ်နုဂ်ပအဲဂ်ဒီးစံးလါတတ်သိဂ်လိဘဂ်တတ်ဆိဂ်ထွဲမလါလါပုကလုဂ်ဖိလါအဘဂ်ထွဲမလုဂ်သကိးတတ် (stake holders) လါကမ္ဘာဒီးကဝီဒီးကလုဂ်ပုဖိဂ်စုကဲကရူဂ်တဖဂ်ခံခိလါနုဂ်လီ. “တတ်သိဂ်လိသုဂ်လီသးလါမိဂ်ကျိဂ် (MTB teaching) နုဂ်မုဂ်တတ်ဟ့ဂ်တတ်သိဂ်လိလါဖိသုဂ်အကျိဂ်အဆိကတတ်တကျိဂ်(L1),ဒီးညီနုဂ်ဘဂ်တတ်လဲလိဂ်သိဂ်လိတဆိဘဂ်တဆိဆုကျိဂ်ခံကျိဂ်တကျိဂ်(L 2) မုတမုဂ်ထံဂုကီဂ်ဂါအကျိဂ်တခါနုဂ်လီ.M T B တတ်ရဲဂ်တတ်ကျဲတဖဂ်အပူကိဖိတဖဂ်အိဂ်ဒီးတတ်အခွဲအယာ်လါကမလိဘဂ်တတ်ထံဂ်တတ်ဆိကမိဂ်အခိဂ်ထံးခိဂ်ဘိအဆိကတတ်လါကျိဂ်လါအသုဂ်ညါကတဲထဲသုဂုဂ်(L 1),ဒီးလါခံနုဂ်မလိဝဲဝါညါတဖဂ်လါကဒီးနုဂ်တတ်ထံဂ်တတ်ဆိကမိဂ်တဖဂ်လါကျိဂ်အသိတခါ(L 2) အဂီလီ.M T B တတ်ကုဂ်ဘဂ်ကုဂ်သုနုဂ်ကဲဘျူးကဲဖိဂ်လါဆိဒုဂ်တတ်လါဖိသုဂ်ဆဲးကတီတတ်မလိတတ်ရဲဂ်တတ်ကျဲတဖဂ်-လါအကတီဒ်အမုဂ်တီဘျီကိတဖဂ်ဒီးတီဖုဂ်တဖဂ်အဂီလီ.

လံာ်ပာ်ဖျါအံပညိဂ်ယုထံဂ်တတ်နီဂ်နီဂ်ဘဂ်ယးတတ်အိဂ်သးလါကခွံဂ်ဒီးတလါလီကဝီတဖဂ်(ကလုဂ်ကီဝဲဂ်တဖဂ်လါအဘဂ်ထွဲစုဂ်စုဂ်,ဒီးကီဝဲဂ်အကပိဂ်ကယဒီးဟီဂ်ကဝီတတ်လီတနီ),ဒီးကျဲဘာယုဂ်စုဂ်ကိးတတ်အိဂ်သးလါကညီ(ကယုဂ်)လီကဝီတဖဂ်ဒီးတတ်လီအဂတဖဂ်လီ.တတ်ပာ်ဖျါလါဘဂ်တတ်ပာ်ပနီဂ်အီထဲအံနုဂ်သုဂ်လီသးလါတတ်ဆာကတီဒီးပိးလိဂ်ထံးပုကညီလါပဒီးနုဂ်ဖဲတတ်ပိထံအံအကတီ,ဒီးတတ်လိဂ်ဒီးလါကပညိဂ်ပိထံထံထံဆဲးဆဲးလါဘဂ်ကဝီတခါဘဂ်တခါအဖိခိဂ်နုဂ်လီ.တတ်ပိထံကွာ်ကခွံဂ်ဒီးတလါအပိပယုထံဂ်သုဂ်ညါဘဂ်တတ်အိဂ်သးခံခါလါအမုဂ်-ကလုဂ်ဖိဂ်စုကဲကရူဂ်တဖဂ်(EAGs) အာဂ်လီတုဂ်လိဂ်တတ်ပတုဂ်တတ်ခးလါပယီ(သုးမုဂ်)ပဒိဂ်-ကခွံဂ်သဘျူကရု(KIO) ဖဲခဉ္စုဂ်နုဂ်ဒီးတလါကီဝဲဂ်ပဂ်တံဂ်အသိ(N M S P) ဖဲခဉ္စုဂ်နုဂ်ပာ်ပတုဂ်တတ်ခးဘဂ်ဆဲးကွဲဖိဂ်စုကဲထီဒါတတ် (KIOလါ၂၀၁၁)-ဘဂ်ဆဲးထံဂ်ကီဂ်ဂုဂ်တတ်ဆိဂ်သနံးဖဲအကြားအိဂ်သနုဂ်ကွဲ N M S P ပာ်ပတုဂ်ယာ်တတ်ခးတုဂ်ခဲအံနုဂ်လီ. တတ်ပိထံထံးပုထံဂ်ပု “တတ်ထိဂ်သတြီလါအိဂ်ဒီးတတ်ပာ်ပနီဂ်” လါတတ်အိဂ်သးခံခါအဘဂ်စါအဂီလီ.

ကမ္ဘာဒီးလါအကါဒိဂ်လါလံာ်ပာ်ဖျါအံမုဂ်ထံဂုကီဂ်ဂါပုဘဂ်ထွဲမလုဂ်သကိးတတ်တဖဂ်(ပဂ်ယုဂ်ဒီးပုဟ့ဂ်မလုဂ်တတ်ဒီးကရုဟ့ဂ်တတ်

1 လံာ်မဲဂ်ဖျါလါအကွဲးဖုဂ်အသးစရိနုဂ်ဘဂ်တတ်ဖဲနုဂ်အါလါလံာ်ပာ်ဖျါအံအလီခံလီ.

မ၊စာတဖှ်)ဒီးမုာ်လၢဒ်သိးကဒီးန့ၢ်တၢ်နၢ်ပၢ်အါထီၣ်ကီၢ်ပယီၤအကလုာ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ဒီး MTB တၢ်သိၣ်လိန့ၣ်လီၤ. လံာ်ပၢ်ဖျါအံၤဘၣ်တၢ်ပညိၣ်ယုထံၣ်န့ၢ်လၢတၢ်အဂီၢ်ထံးတခါလၢထံၣ်ရူၢ်ကီၢ်သးခိၣ်န့ၢ်တဖှ်ဒီးပုၤဟူးဂဲၤတၢ်အကတဖှ်အဂီၢ်ဒ်ထံကီၢ် လၢအိၣ်ဒီးကလုာ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်အါကလုာ်အသိး,လၢကကွၢ်ယုထံၣ်ဒီးကမၤဒိၣ်ထီၣ်ထီၣ်ကျဲၤသန့တဖှ်လၢအသ့ၣ်လီၤသးလၢတၢ် အုၣ်သးလၢအဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီတဖှ်အံၤ(အဒိ,ထံၣ်ရူၢ်ကီၢ်သးတၢ်တဲကျဲၤလၢတၢ်မၤမုာ်မၤခ့ၣ်တၢ်ဖဲးတၢ်မၤအပူၤမ့တမ့ၢ်ထံၣ်ဂ့ၢ်ကီၢ် ဂ့ၢ်အကွၢ်အဂီၢ်လၢတၢ်အါထီၣ်ဒိၣ်ထီၣ်တကပၤလၢကီၢ်ပယီၤအပူၤ)လီၤ.

လံာ်ပၢ်ဖျါအံၤတမ့ၢ်တၢ်တီၢ်ကျဲၤအဘၣ်ထွဲဒီးမံၤသၣ်ဒီးတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၤဘၣ်.ပုၤဘၣ်ထွဲမၤယုာ်သကိးတၢ်တနီၤယုထီၣ်ဝဲဒ်သိးပတပၢ်ဖျါ အဝဲသ့ၣ်အမံၤအသၣ်ဒီးအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢအမၤဝဲအဖါဖျါလၢတၢ်ဘၣ်ယိၣ်မ့တမ့ၢ်တၢ်အိၣ်သးပိာ်ထွဲတဖှ်တလီၤတၢ်လီၤဆဲးဒီး ဘၣ်အယိၣ်(ကွၢ်တၢ်မၤအကျိၤအကျဲၤလၢအဖိလၢ)န့ၣ်လီၤ.လၢန့ၣ်အလီၢ်န့ၣ်ပကွၢ်ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်လၢအကါဒိၣ်တဖှ်ဒီးဟး ယုသ့ၣ်ညါကျဲၤလၢအကဲထီၣ်အသးသ့ဆူညါတနီၤလၢတၢ်ဆိၣ်ထွဲတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့လၢအတကွၢ်ဒိၣ်ဆဲးအါစုၤ,ဒီးM T B တၢ်သိၣ် လိလၢကီၢ်ပယီၤဖိဒ်ဖိသၣ်ခဲလၢကီၢ်လီၤ.

လံာ်ပၢ်ဖျါအံၤပညိၣ်ကွၢ်ဒၣ်ထဲတီၤဖျါတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့(တီၤဘျီ,တီၤဖျါတၢ်မၤလိပတီၢ်တၢ်ဒီးခံ)လီၤ.ဒီးလံာ်အံၤတကွၢ်ယုသ့ၣ်ညါ တီၤထီၣ်ကီၢ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ဒီးသရၣ်သမါတၢ်သိၣ်လိတဖှ်(မ့တမ့ၢ်လၢတၢ်ဖျါထီၣ်)ဘၣ်လီၤ. တၢ်လီၢ်အကလၢတဘၣ်တၢ်ယုထံၣ် အိၣ်မ့ၢ်ဝဲပုၤသးလီၢ်သးကျဲၤတဖှ်လၢကီၢ်ပယီၤပူၤလၢအအိၣ်လၢကီၢ်ကီၢ်တဲၣ်မ့တမ့ၢ်ထံကီၢ်လၢအအိၣ်ဘူးတဖှ်အတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ် သ့အတၢ်အိၣ်သးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤအကျိၤအကျဲ

တၢ်ပိာ်ထံအကျိၤအကျဲမ့ၢ်ဝဲတၢ်သံကွၢ်သံဒီးတၢ်ဒီးတၢ်စူးကါတၢ်သံကွၢ်ရဲၣ်လီၤအဆဲးတခါဆူပညိၣ်ကရၢ်တဖှ်န့ၣ်လီၤ.တၢ်သံကွၢ် ရဲၣ်လီၤတခါစုာ်စုာ်အိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးလၢတၢ်ပိာ်ထံအတၢ်သံကွၢ်အကါဒိၣ်တဖှ်အဖိခိၣ်,ဒီးတၢ်ကတီၤလၢညါအပူၤန့ၣ်ပၣ်ယုာ်ဒီး တၢ်တဲဖျါတၢ်ဂ့ၢ်အဆိလၢဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်အုၣ်ကီၤလၢပုၤဟ့ၣ်ခူသ့ၣ်တၢ်ကစီၣ်တဖှ်အမံၤန့ၣ်တၢ်တပၢ်ဖျါထီၣ်န့ၣ်ဘၣ်လီၤ.

တၢ်သံကွၢ်တဖှ်အံၤဘၣ်တၢ်မၤအိၣ်လၢKIO, NDA-K, NMSP, KNUဒီးDKBAပုၤခါၣ်စးတဖှ်,ပၣ်ယုာ်ဒီးတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ဝဲကျိၤ ပုၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမိၤတဖှ်.ဒီးခူဖိဝဲဖိကမုာ်ပုၤဟူးဂဲၤတၢ်တနီၤလၢကလုာ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်တဖှ်,ယုာ်ဒီးသရၣ်သမါတဖှ်,မိၢ်ပၢ်တဖှ်ဒီး ကွီၢ်ဖိတဖှ်န့ၣ်လီၤ.တၢ်ပိာ်ထံအံၤပၣ်ယုာ်ဒီးတၢ်လဲၤတၢ်က့ၤလၢကီၢ်ကီၢ်တဲၣ်-ကီၢ်ပယီၤကီၢ်ဆၢခံခိၣ်လၢ,ယုာ်ဒီးတရူး-ပယီၤကီၢ်ဆၢစ့ၢ် ကီးန့ၣ်လီၤ.လၢတၢ်ခဲလၢကီၢ်အဖိခိၣ်ပကတီၤသကိးတၢ်ဒီးပုၤကညီအါန့ၢ်အကၤဝ၀၀,သံကွၢ်သံဒီးပညိၣ်ကရၢ်၂၅၄,ဒီးမၤတ့ၢ်စ့ၢ်ကီးတၢ် အိၣ်ဖျါရိဖျါလၢပုၤကညီဖဲအါတဖှ်န့ၣ်လီၤ.အါန့ၢ်အန့ၣ်တၢ်ရၤလီၤဒုးသ့ၣ်ညါအမူးတဖှ်ဘၣ်တၢ်မၤအိၣ်လၢမ့ၢ်ကွံၣ်နီၤဒီးမိၢ်လဲၤမ့ၢ် ဖဲလၢအိးထီၣ်ဘၣ်၂၀၁၅.ဖဲပကတီၤတၢ်ပိာ်ထံအစၢလၢတၢ်ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတဖှ်ဒီးကျဲၤသန့လၢကယုထာတဖှ်အဂ့ၢ်လၢကလုာ်ဆု လၢပုၤဘၣ်ထွဲမၤယုာ်သကိးတၢ်တဖှ်အခါ,ဒ်သိးလံာ်ပၢ်ဖျါအံၤကဒုးန့ၣ်ဖျါဟီၣ်ကဝီၤတၢ်လိၣ်ဘၣ်နီၢ်နီၢ်အဂီၢ်လီၤ.ပအဲၣ်ဒီးစံးလၢလၢခံ ကတၢ်တၢ်ပၢ်ဖျါဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်တဖှ်န့ၣ်မ့ၢ်ဒၣ်ပတၢ်ဖဲးနီၤဖးလဲလဲဒ်လီၢ်ကဝီၤပုၤဘၣ်ထွဲမၤယုာ်သကိးတၢ်တဖှ်ဟ့ၣ်ပုၤတၢ်ကစီၣ် အသိးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်အစၢလၢပုၤယုထံၣ်အဂ့ၢ်မိၢ်ပျါတဖှ်

MTB တၢ်သိၣ်လိအတၢ်အကါဒိၣ်အဂ့ၢ်

ကွီၢ်တၢ်မၤလိမၤဒီးလၢကလုာ်တၢ်မိၢ်ကျိၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်လုာ်ဒိၣ်ပွၤဒိၣ်လၢထံကီၢ်လၢအအိၣ်ဒီးကလုာ်တၢ်အါမံၤဒ်ကီၢ်ပယီၤအသိး,လၢတၢ်ကူၣ် ဘၣ်ကူၣ်သ့ဒီးထံၣ်ရူၢ်ကီၢ်သးအဂ့ၢ်အကျိၤတဖှ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.ပုၤစံးဆၢတၢ်အါဂၤတဲဝဲဘၣ်ပးတၢ်စူးကါကလုာ်တၢ်အကျိၢ်တဖှ်ဒီး တၢ်ပၢ်ကဖါလၢသးဒီးဟံးယၢ်ကါကျဲၤကလုာ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်အဘၣ်စၢတၢ်ဘၣ်ထွဲလၢအဂ့ၤန့ၣ်လီၤ.ကလုာ်တၢ်ဖိသ့ၣ်တဖှ်ပၢ်ဖျါ ထီၣ်အဝဲသ့ၣ်အတၢ်ပလၢဒီးကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဘၣ်ဝဲကျဲၤသန့လၢတၢ်မၤဆူၣ်ဒုးကဲပုၤတကလုာ်ပိာ်ထံကီၢ်ပဒိၣ်ဒီးသုးမုာ်တနီၤအပူၤအဂ့ၢ်

စွဲကိးလီ၊ကလုာ်န့ၣ်ပုၤဘၣ်ထွဲမၤယုာ်သကိးတၢ်အါဂၤဆိကမိၣ်ဒီးထံၣ်ဝဲပဒိၣ်အံၤဒီးဒုၣ်လၢအဘၣ်ထွဲဒီးသုးန့ၣ်လီၤ.တၢ်ပျံၤတၢ်ဖုးဒီး တၢ်တနၢ်န့ၣ်တၢ်,တၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်(လၢအိၣ်ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ပီၤကျၢၤကျၢၤ)တဖၣ်အံၤန့ၣ်ကလဲၤပူၤကွံာ်အဂီၢ်ကယံာ်ဒီးအစိတဖၣ် အစိလီၤ.

အပူၤကွံာ်တၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်လၢတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ဒီးထံၣ်ရၢၢ်ကိၢ်သဲးတၢ်လဲၤလိာ်သးအါထီၣ်လၢကိၢ်ပယီၤပူၤန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ထံၣ်အိၣ် MTB တၢ်သိၣ်လိအကျဲးစးထီၣ်လၢပဒိၣ်အကျိတဖၣ်လီၤ.ဟီၣ်ကဝီၤတနီၤ(အဒိ-တလၢကိၢ်စဲၣ်တၢ်လီၤတနီၤ)န့ၣ်တၢ်အံၤပၣ်ယုာ်ဒီး တၢ်သိၣ်လိအါထီၣ်ကလုာ်န့ၣ်အကျိတဖၣ်လၢကိၢ်အဆၢကတီၢ်အပူၤ-လၢအမ့ၢ်ကလုာ်န့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ယုၤထီၣ်မိၢ်ပျံၤအကျါတထံၣ် န့ၣ်လီၤ.တၢ်အံၤပဆိကမိၣ်သ့လၢတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်လၢအဂ့ၢ်ဖးဒိၣ်တခါ,ဘၣ်ဆၣ်ပုၤဘၣ်ထွဲ မၤယုာ်သကိးအါဂၤထံၣ်တၢ်အံၤလၢ အမ့ၢ်ဒုၣ်ခိၣ်ခါဆံးဆံးဖိတခါဆူကျဲတိကျဲဘၣ်အအိၣ်လီၤ.ဘၣ်ဆၣ်တုၤခဲအံၤဒုၣ်လဲၣ်န့ၣ်တၢ်သိၣ်လိလံာ်လၢကလုာ်န့ၣ်အကျိလၢပ ဒိၣ်အကျိတဖၣ်အတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်တအိၣ်ဒီးဘၣ်လီၤ.

ပုၤဘၣ်ထွဲမၤယုာ်သကိးတၢ်တဖၣ်အါလီၤတူၢ်လိာ်ဝဲဒုၣ်လၢကလုာ်န့ၣ်ကိၢ်ဖိတဖၣ်လၢကိၢ်ပယီၤကဘၣ်မၤလိပယီၤကျိၣ်(Bama saga) ဒ်လီၤကဝီၤကျိၣ်ဆဲးကျိး(lingua franca)အသိး(ဒီးအဲကလံးကျိၣ်စွဲကိး)လီၤ.လၢတၢ်သိၣ်လိမိၢ်ကျိၣ်(L1)ဒ်တၢ်မၤလိလံာ်(subject) တခါလၢလံာ်ညိၣ်သိၣ်ဒိၣ်အပူၤအဖိခိၣ်န့ၣ်ဒ်သိးတၢ်ကတုၤလီၤတီၤလီၤအဂီၢ်တၢ်မၤလိလံာ်အဂၤတဖၣ်န့ၣ်ကြးသိၣ်လိစွဲကိးလၢမိၢ်ကျိၣ်, အစ့ကတၢ်လၢတီၢ်ဖုၣ်အပတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ထွဲတၢ်စူးကျါMTB တၢ်သိၣ်လိလၢပဒိၣ်အကျိတဖၣ်န့ၣ်တၢ်ယုၤထီၣ်ဝဲအကလုာ်က လုာ်လီၤ.ပုၤဘၣ်ထွဲမၤယုာ်သကိးတၢ်အါဒုၣ်တက့ၢ်အဲၣ်ဒီးထံၣ်M T B တၢ်သိၣ်လိလၢကလုာ်န့ၣ်ကျိၣ်လၢတီၤဖုၣ်အပတီၢ်,ယုာ်ဒီးတၢ် သိၣ်လိပယီၤကျိၣ်တနီၤ,ဒီးဆိတလဲသးတဆိဘၣ်တဆိဆူတီၤခါသးကိၢ်လၢအသိၣ်လိအါဒုၣ်တၢ်တက့ၢ်လၢပယီၤကျိၣ်,တဘျီယီ လံာ်တၢ်မၤလိအပူၤကလုာ်န့ၣ်ကျိၣ်ဒီးလုၢ်လၢ/တၢ်စံၣ်စိတဖၣ်န့ၣ်ဘၣ်တၢ်ဖၢနၢ်အိၣ်တုၤလၢတီၤထီၣ်ဝဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကလုၢ် သိၣ်ထီၣ်တနီၤ(အဒိကစံၣ်-ကွၢ်လၢအဖိလၢ)လၢအဝဲသ့ၣ်အဲၣ်ဒီးသမၢဝဲတၢ်သိၣ်လိမၤလိပယီၤကျိၣ်လၢလံာ်ဆုဆု.ဒီးအဲၣ်ဒီးဖၢနၢ် အဲကလံးကျိၣ်လၢပယီၤကျိၣ်အလီၤလီၤ.

တၢ်ဒုးကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်MTB တၢ်သိၣ်လိလၢကိၢ်တဖၣ်န့ၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သံကွၢ်ဘၣ်ယးမတၢ်ကဟ့ၣ်သရၣ်သမၢလၢလဲဒီးတၢ်သိၣ် လိအတီၤလံာ်လၢအပိးအလိတဖၣ်အပူၤလဲၣ်,ဒီးကဘၣ်ကွၢ်ယုၤထံၣ်န့ၣ်သရၣ်/ သရၣ်မုၢ်လၢအိၣ်ဒီးအကံၢ်အစိ,အတၢ်လဲၤခိဖျိတဖၣ်ဒ် လဲၣ်န့ၣ်လီၤ.ပုၤဘၣ်ထွဲမၤယုာ်သကိးတၢ်တနီၤဆိးထီၣ်ဝဲလၢကလုာ်န့ၣ်လံာ်လၢတဖၣ်လၢကိၢ်တဖၣ်စူးကျါဝဲအဲအံၤအကံၢ်အစိအဂ့ၢ်, ခိဖျိလၢညိၣ်န့ၣ်ဘၣ်တၢ်ကွဲးကျိၣ်ထံကွၢ်အိၣ်လၢပယီၤကျိၣ်အလံာ်တဖၣ်အယိတၢ်တူၢ်လိာ်အိၣ်တသ့လၢအပၣ်ဖျါထီၣ်လုၢ်လၢတၢ်စံၣ်စိတဖၣ် စိလၢကလုာ်ဆံးအဘၣ်ကဝီၤတဖၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ

ကျဲသန့အိၣ်ယၢလၢပြီပြါသ့ၣ်ဖး

တဘျီတခါပုၤဘၣ်ထွဲမၤယုာ်သကိးတၢ်လၢပယီၤကိၢ်ကလုာ်န့ၣ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အပူၤတဖၣ်မၤသကိးတၢ်ဆူၣ်ဆူၣ်ဒုၣ်လၢပုၤအိၣ် လၢအတၢ်ဘၣ်ထွဲဘျးစဲကဝီၤအပူၤလၢအတၢ်ပာ်လုၢ်ပာ်ပုၤဒီးအတၢ်ထံၣ်လၢထံၣ်ဂ့ၢ်ကိၢ်ဂ့ၢ်အကျိအကျဲတဖၣ်ဒ်သိးလိာ်သးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤဆုကျဲဆူတၢ်အိၣ်ဒုၣ်တၢ်,တၢ်ဂ့ၢ်လိာ်ဘျီလိာ်ဒီးတၢ်တယုၤတဖိးတၢ်မၤထံၣ်ဂ့ၢ်ကိၢ်ဂ့ၢ်အကျဲဆူတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့လၢအနဲၣ်ဖျါ ထီၣ်ပယီၤကိၢ်ထံၣ်ဂ့ၢ်ကိၢ်ဂ့ၢ်အလုၢ်အလၢအဒိၣ်အအါအမိၢ်ပျံၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.တၢ်အလီၤအလၢဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဆိၣ်ထွဲတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ် သ့န့ၣ်တဘျီတခါဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ထီၣ်လိာ်သးဒ်တၢ်ကဲထီၣ်သးလၢထံၣ်ဂ့ၢ်ကိၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကတီၤသကိးလိာ်သးဒိၣ်ဒိၣ်လဲၣ်လဲၣ်အပူၤအသိး လီၤ.

ကျိၣ်သန့ဒီးတၢ်ဖဲးတၢ်မၤ,ဒီးတၢ်သဘံၣ်ဘၣ်

ကျိၣ်ဒီးတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့သန့ဒီးတၢ်ဖဲးတၢ်မၤန့ၣ်ဘံဘူယာ်အသးဖးဒိၣ်လၢကလုာ်န့ၣ်တၢ်သဘံၣ်ဘၣ်တဖၣ်လၢကိၢ်ပယီၤအပူၤန့ၣ် လီၤ.အစ့ကတၢ်စးထီၣ်လၢသုးပတၢ်၁၉၆၂န့ၣ်န့ၣ်တၢ်ပလၢာ်ဒီးသ့ၣ်ညါန့ၣ်ပာ်လၢထံၣ်ကိၢ်ပဒိၣ်ကျဲးစးဒုးအိၣ်တၢ်တီၢ်ကျဲလၢအမၤဆူၣ် ဒုးကဲထီၣ်ပုၤခဲလၢဆူပုၤတကလုာ်ယီဖျိဖျိဖျါဖျါ(စ့မ့တမ့ၢ်အါ),ဒီးတၢ်အံၤထီၣ်လိာ်သးဒီးကလုာ်န့ၣ်ဘၣ်ကဝီၤဖဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်

လီ၊ကလုာ်ဖျါဒိဉ်စိဒိဉ်ကမိ(EAGs ဒီးခူဖိဝ်ဖိကမုာ်ပုဟူးဂဲတၢ်)တဖၣ်န့ၣ်ဒီးသးအဲ “တၢ်ဒုးကဲထီၣ်ပယီ” တၢ်တီၢ်ကျဲအံၤခိဖျါကျဲကျဲတဘျုးဘိပၣ်ယုာ်ဒီးတၢ်ဖိဉ်စုကဝဲတၢ်သဘံၣ်ဘုၣ်,ဒီးတၢ်ဒုးဂုထီၣ်ပယီထီၣ်တၢ်ကုၣ်ဘၣ်ကုၣ်သ့အကျဲအတီအဘၣ်လၢအပၤယၢ်ဒီးစူးကါအဝဲသ့ၣ်အကျိာ်ဒီးထူသန့တဖၣ်,တဘျီဘျီလၢတၢ်ကိတၢ်ခဲတၢ်အိၣ်သးအဖိလၢန့ၣ်လီ.ဒ်တၢ်န့ၣ်ဖျါလၢစရိၣ် (Table 1)အပူၤအသိးကီၢ်ပယီအပူၤအံၤအိၣ်ဒီးကလုာ်ဖျါတၢ်ကုၣ်ဘၣ်ကုၣ်သ့အကျဲအကျဲလၢတအိၣ်လၢပဒိဉ်အဖိလၢအိၣ်ဝဲအါကလုာ်လီ. တၢ်ဘၣ်ထွဲလၢလီၢ်ကဝိပၤဒီးအိးထီၣ်တၢ်ကုၣ်ဘၣ်ကုၣ်သ့အကျဲအကျဲတဖၣ်ဒီးEAGs တဖၣ်အဘၣ်စၢန့ၣ်လီဆီလိာ်သးဖဲအကြး,ဒ်တၢ်အိၣ်သးတခါဒီးတခါ/ကရုၢ်တကရုၢ်ဒီးတကရုၢ်အဖိခိၣ်လီ.ထံရုၢ်ကီၢ်သးပုၤဒိဉ်စိဒိဉ်ကမိတဖၣ်အတၢ်တီခိၣ်ရိၣ်ဖဲအမူၤဒါအကါဒိဉ်အသိးတၢ်ကုၣ်ဘၣ်ကုၣ်သ့သနီၤလၢတအိၣ်လၢပဒိဉ်အဖိလၢတဖၣ်န့ၣ်ကြးလၢတၢ်န့ၣ်ဖျါအိးအမ့ၢ်အက့ၢ်အဂီၤလီဆီတဖၣ်လၢဘၣ်ကဝိပၤလၢအလဲၢ်ပုၤလၢပဒိဉ်အတၢ်ပၤလီၢ်ကဝိပၤအချၢလီ.

စရိၣ်-တၢ်ယုာ်သ့ၣ်ညါနီၤဖးတၢ်ဆိၣ်ထွဲကလုာ်ဖျါတၢ်ကုၣ်ဘၣ်ကုၣ်သ့သနီၤလၢကီၢ်ပယီ(စးထီၣ်လၢကျဲသန့လၢအဘုးကတၢ်ဒီးပဒိဉ်ဆူအယံၤကတၢ်န့ၣ်လီ.)

အကလုာ်	တၢ်အရၢအသး	အဖိတဖၣ်
အကလုာ်၁- ကိုတဖၣ်လၢကလုာ်ဖျါ ဟ့ၣ်လီဆိၣ်ထွဲ	ပဒိဉ်အိးထီၣ်ကိုတဖၣ်လၢခူဖိဝ်ဖိကမုာ်အတၢ်ဟ့ၣ်လီဆိၣ်ထွဲ	- ပဒိဉ်အိးထီၣ်ကို,အိၣ်ဒီးကိုသရၣ်တနီၤ (တၢ်သိၣ်လိအပိးအလီတဖၣ်)လၢဘၣ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲလၢဟီၣ်ကဝိပၤအတၢ်မ့တမ့ၢ်ခူဖိဝ်ဖိကမုာ်
အကလုာ်၂- ကိုတဖၣ်လၢအကျိာ်ကျိ	ပဒိဉ်ကိုတဖၣ်လၢ EAGအတၢ်ပၤအဖိလၢဒီးပုၤထီၣ်လိာ်သး/ပုၤကျဲကျိပၤတၢ်ဟီၣ်ကဝိပၤတဖၣ်အဖိလၢလၢ EAGဒီး/မ့တမ့ၢ်ခူဖိဝ်ဖိကမုာ်ဟ့ၣ်လီဆိၣ်ထွဲ	- ပၣ်ယုာ်ဒီးကိုတဖၣ်လၢအအိၣ်လၢတၢ်လီၢ်လၢအစီၤစုၤလၢအတူၢ်လိာ်ပုၤမုာ်သးမၤကလီတၢ်(အါတက့ၢ်တၢ်အိၣ်ဖျိၣ်သးကျဲ)သရၣ်/သရၣ်မုာ်တဖၣ်
အကလုာ်၃- ကးပြီၤကိုတဖၣ်	ပဒိဉ်တတ်,EAGတတ်-တဘျီတခိၣ်ခူဖိဝ်ဖိကမုာ်ဟ့ၣ်လီဆိၣ်ထွဲ	- NDAK ကိုတဖၣ်လၢကခွံၣ်ဟီၣ်ကဝိပၤတဖၣ်လၢအပတုာ်ယၢ်တၢ်ခး - IDPကိုတဖၣ်လၢကခွံၣ်ဟီၣ်ကဝိပၤ - ကိုတဖၣ်လၢအပူၤကွံာ်အိၣ်လၢ EAG တၢ်ကုၣ်ဘၣ်ကုၣ်သ့ဝဲကျဲအတၢ်ပၤအဖိလၢ,ဘၣ်ဆၣ်အခဲအံၤကဲထီၣ်က့ၤ(မ့တမ့ၢ်ဘၣ်တၢ်ဟံးန့ၣ်စူးကါကျဲ)လၢပဒိဉ်တၢ်ကုၣ်ဘၣ်ကုၣ်သ့ကိတီၢ်ဝဲကျဲ
အကလုာ်၄- EAGကိုတဖၣ်(လၢစူးကါပဒိဉ်အလံာ်ညိၣ်သိၣ်ဒိဉ်)	ကိုတဖၣ်လၢဘၣ်တၢ်သးကျဲအိးလၢEAG , ပဒိဉ်အကိုသရၣ်တအိၣ်ဘၣ်ဆၣ်စူးကါပဒိဉ်အလံာ်ညိၣ်သိၣ်ဒိဉ်,တဘျီတခိၣ်ကွဲးကျိထံဝဲ,ဒီးဖိသၣ်ဆိတလဲဆူကီၢ်စဲၣ်သနီၤသ့ဖဲတၢ်ဒီးစးမ့တမ့ၢ်လီၢ်ကဝိပၤသးကျဲန့ၣ်အိးဝဲအလီၢ်ခံ,လံာ်ညိၣ်သိၣ်ဒိဉ်န့ၣ်ဘၣ်တၢ်မၤလၢထီၣ်ပုၤထီၣ်အိးလၢလံာ်လဲၢ်တၢ်သိၣ်လိတဖၣ်လၢအဘၣ်ထွဲလီၤလီၤဒီးကလုာ်ဖျါအဂ့ၢ်အကျိတဖၣ်လီၤဆီဒ်တၢ်တၢ်စံၣ်စိတဲစိဒီးတၢ်ရုလိာ်မုာ်လိာ်တၢ်မၤလိတဖၣ်ဒီးတဘျီတခိၣ်လံာ်မၤလိတၢ်အဂၤတဖၣ်စ့ၢ်ကိးလီ.	- NMSP/MNEC တလၢကီၢ်ကိုတဖၣ် - KIOကိုတဖၣ်(သိၣ်လိပယီလံာ်ညိၣ်သိၣ်ဒိဉ်လၢကွံာ်ကျိ,ဒီးလၢခံပယီကျိ) - ပုၤကညီကိုတနီၤ,လီၤဆီဒ်တၢ်ကိုလၢဘၣ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲလၢပုၤအတၢ်ဒီးဒီးန့ၣ်KNU/KED တၢ်ဟ့ၣ်လီဆိၣ်ထွဲ

အကလုာ်၅- EAGကိုတဖၢ်	ကိုတဖၢ်လၢဘၣ်တၢ်ဘျီဒီးအိးထီၣ်လၢ_ EAGSဒီး/မ့တမ့ၢ်ပုၤပုၤတၢ်ပုၤကမ့ၢ်ကရၢၢ်တဖၢ် လၢအဘၣ်ထွဲ.အိၣ်ဒီးလံာ်ညိၣ်သိၣ်ဒိၣ်လိၤဆီ လၢမိၢ်ကျိၣ်ဒီးတၢ်သိၣ်လိၤအကျိၣ်အကျိၣ်လိၤဆီ, -တဘၣ်တၢ်တူၢ်လိၣ်/တၢ်ပၢ်ပနီၣ်ပၢ်ကဲအိၣ်, မ့တမ့ၢ်တန့ၢ်ခွဲးလၢကိုဖိကလဲလိၣ်ထီၣ်ကို	- KED ကိုတဖၢ်,ဒီး “ပုၤအတၢတၢ်ကိုတဖၢ်” လၢလိၤကဝီၤတဖၢ်လၢKNU န့ၢ်စိန့ၢ်ကမိၤ မ့တမ့ၢ်ဒိၣ်စိလုၢ်ဘၢအဖိလံာ်-ပုၤကီၤပုၤခဲဒဲ ကဝီၤကိုတဖၢ်
အကလုာ်၆- ပုၤပုၤတၢ်ပုၤကမ့ၢ် နီၢ်တၢ်ပၢ်အကျိၣ်တဖၢ်	လံာ်ညိၣ်သိၣ်ဒိၣ်လၢမိၢ်ကျိၣ်ဒီးတၢ်သိၣ်လိၤသနီ တဖၢ်လိၤဆီဖးဒိၣ်-တဘၣ်တၢ်တူၢ်လိၣ်/ တၢ်ပၢ်ပနီၣ်ပၢ်ကဲအိၣ်,မ့တမ့ၢ်တန့ၢ်ခွဲးလၢကို ဖိကလဲလိၣ်ထီၣ်ကို	- ပုၤအတၢတၢ်ဆိၣ်ထွဲကိုတဖၢ်လၢယိၤကီၢ် ကလံၤစိးဒီးကခွံၣ်ကီၢ်စၣ်တဖၢ် - ပုၤကညိၣ်ကိုတနီၤလၢKNU ပၢ်တၢ်လိၤကဝီၤပုၤ (တဘျီတခိၣ်ဘၣ်တၢ်သုးကျဲးယုၤန့ၢ်စ့လၢ တၢ်အိၣ်ဖျိၣ်တဖၢ်)
အကလုာ်၇- ထံဂုၤကီၢ်ဂၤလံာ်ညိၣ် သိၣ်ဒိၣ်ကိုတဖၢ်	လံာ်ညိၣ်သိၣ်ဒိၣ်ဘၣ်တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အိၣ်လၢ ထံကီၢ်အဂၤမ့တမ့ၢ်ထံကီၢ်အဂၤအပုၤ,ကိုဖိ (တနီၤ)န့ၢ်တၢ်ပျဲလၢကထီၣ်ဘၣ်ကိုအိၣ်လၢ ထံကီၢ်အံၤအပုၤ	- ကိုတဖၢ်လၢစူးကါအုၣ်ဒိၣ်ယၢလံာ်ညိၣ်သိၣ် ဒိၣ်လၢကခွံၣ်ကီၢ်,ကခွံၣ်မံးရျၢၣ်ကိုတဖၢ်
အကလုာ်၈- ကိုလၢသိၣ်လိၤအိၣ်ထီၣ် တၢ်တဖၢ်	ကိုတဖၢ်လၢပညိၣ်ကွၢ်စိကလုာ်န့ၢ်ကျိၣ်ဒီး မ့တမ့ၢ်အလုၢ်အလၢ/တၢ်ဘျီတၢ်ဘၢ,ဘၣ် ဆၣ်သိၣ်လိၤဖဲပဒိၣ်ကိုတၢ်မၤလိၤအတီၤဝံၤအခါ -တၢ်ကီၢ်ခါအဆၢကတီၢ်ကိုတဖၢ်မ့တမ့ၢ် မဆါခါ/ဟါခါကိုတဖၢ်	- အါတက့ၢ်ဘၣ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲလၢပုၤပုၤတၢ်ပုၤကမ့ၢ် မ့ၢ်ကရၢၢ်တဖၢ်,တဘျီတခိၣ်ဘျးစဲဒီးသိခါ တဖၢ်ဒီးတၢ်အိၣ်ဖျိၣ်တဖၢ်

တၢ်သဘၣ်ဘျီတဖၢ်ဒီးပုၤကလုာ်အတၢ်ပၢ်လၢဘၣ်လၢကျိၣ်ဒီးလံာ်ညိၣ်သိၣ်ဒိၣ်လၢအဖိတဖၢ်မၤလိၤဘၣ်အဘၣ်စၢတၢ်ဘၣ်ထွဲအိၣ်
လိၤလိၤန့ၢ်လိၤ.တၢ်ဖိၣ်စုကဝဲတၢ်သဘၣ်ဘျီတဖၢ်အံၤအယိၤမိၢ်ပၢ်တဖၢ်ဒီးပုၤဘၣ်ကဝီၤဖိတဖၢ်အတၢ်သးအိၣ်တူၢ်လိၣ်ပဒိၣ်အကျိၣ်
တဖၢ်ဒီးပယိၤကျိၣ်တၢ်မၤလိၤတဖၢ်စူး-နီၢ်နီၢ်တခါတၢ်သဘၣ်ဘျီတဖၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်လၢအထီၣ်ဟူးထီၣ်ဂၤပုၤသးလၢကဒုးအိၣ်ထီၣ်
ဒၣ်သနီၤလိၤဆီ(မ့တမ့ၢ်လၢအလဲၤသယံၤ)တဖၢ်,လၢကျိၣ်ဒီးလံာ်ညိၣ်သိၣ်ဒိၣ်သနီၤတဖၢ်ခံခါလၢအပုၤလိၤ.တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သုသနီ
ဖၢ်လၢဘၣ်တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်လၢE A G S တၢ်ပၢ်အဖိလံာ်န့ၢ်အက့ၢ်အဂီၢ်ဘၣ်တၢ်သိအိၣ်လၢတၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုၣ်ဒီးတၢ်သဘၣ်ဘျီတဖၢ်လဲလိၣ်
သးအဂ့ၢ်အခါတဖၢ်-ဖဲတၢ်သဘၣ်ဘျီတဖၢ်အံၤမ့ၢ်ဒိၣ်ဒီးတၢ်သိၣ်လိၤအက့ၢ်အဂီၢ်လိၤဆီဒိၣ်,ဒီးဖဲတၢ်ပၢ်ပတုၣ်တၢ်ခါးအဆၢကတီၢ်န့ၢ်
အက့ၢ်အဂီၢ်လိၤဆီစူးတဖၢ်(ဒီဖျိသးအိၣ်လၢအဲၣ်ဒီးဘၣ်ထွဲ.ဒီးဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်ဘၣ်ထွဲဒီးပဒိၣ်အသနီၤတဖၢ်အယိၤ)န့ၢ်လိၤ.အယိၤတၢ်
သဘၣ်ဘျီတဖၢ်ဒီးတၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုၣ်မ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တဖၢ်လၢအသိတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သုအသနီၤဒီးတၢ်မၤထွဲတဖၢ်အက့ၢ်အဂီၢ်လၢကလုာ်န့ၢ်ဟီၣ်
ကဝီၤတဖၢ်အပုၤ,ဒီးတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သုမ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်မိၢ်ပုၤတခါလၢတၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုၣ်တၢ်ဖဲတၢ်မၤအပုၤန့ၢ်လိၤ.ကလုာ်န့ၢ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်
ကူၣ်သုသနီၤတဖၢ်န့ၢ်ဖျိထီၣ် “တၢ်ထုးဖး” မ့တမ့ၢ် “တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢ-တၢ်စၢဖျိ” တၢ်ပၢ်သးတဖၢ်အသိး,အဝဲသ့ၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဖိသ့ၣ်
တဖၢ်လၢကအိၣ်ဒီးတၢ်ပၢ်သ့ၣ်ပၢ်သးဒီးတၢ်န့ၢ်ပၢ်ဒဲန့ၢ်အသိးတဖၢ်စ့ၢ်ကိးလိၤ.

ကခွံၣ်အတၢ်အိၣ်အသးအပုၤ,တၢ်ဖိၣ်စုကဝဲအတၢ်သဘၣ်သဘၣ်စးထီၣ်လၢ ၂၀၁၁န့ၢ်ဆုၢ်ကျဲးဆုၢ်ကျဲးအတၢ်ယုၤတၢ်ဖိးလၢအိၣ်
အါန့ၢ်အိၣ်ထံး,ဒီးတၢ်စဲဘျးလိၣ်သးလၢကလုာ်ဒီးကျိၣ်အိၣ်ထံးခိၣ်ဘိအယၢ,ဒီးတၢ်အံၤဖျိလိၤဆီလၢကွံဖိအန့ၢ်(တၢ်ယိထံအံၤမၤ
လိၤတၢ်လၢတၢ်သံကွၢ်သံဒီးတဖၢ်ဒီးပညိၣ်ကရၢၢ်အါဖုတဖၢ်လၢလၢအုၣ်ဖျိ-လၢမုၤဒီးလၢအိးထီၣ်ဘၣ် ၂၀၁၅)လိၤ.ကလုာ်ဆံးဖိတဖၢ်
လၢတမ့ၢ်ကွံဖိကလုာ်အကျိၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ဖျိဖျိတအိၣ်လၢအတြီယာ်တၢ်ပံးန့ၢ်စူးကါကျိၣ်လိၤဖျိလၢအိၣ်စိဒဲအမ့ၢ်ကခွံၣ်လိၤကဝီၤကျိၣ်ဆဲး
ကျိး(lingua franca) လိၤ.ဘၣ်ဆၣ်ကလုာ်အန့ၢ်အဆၣ်ဖိတနီၤထံၣ်ဝဲလၢကွံဖိအတၢ်ဒိၣ်စိအံၤကဲထီၣ်တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲလိၤ. ကခွံၣ်ပုၤ
အတၢ်လၢအအိၣ်ဒီးကလုာ်န့ၢ်ဒီးကျိၣ်အါမံၤအါကလုာ်န့ၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးနးနးကျဲးကျဲးဒီးသးဒိၣ်ပယိၤအသုးအတၢ်ပူထီၣ်လိထီၣ်
အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲလၢအအါအသိန့ၢ်လိၤ.ပုၤကညိၣ်ခွဲးယာ်ဘၣ်တၢ်မၤအါမၤနးဖးဒိၣ်လၢတၢ်လိၤအါတီၤအယိၤတၢ်ဒုးတၢ်ယၢလၢကဲထီၣ်

အသိတဖန်အံ့အားလဲလိင်ပျာအတတ်ဖိတဖန်အသးလအပူကွဲလအအဲဒ်ဒီးကဲထီင်ကီပယီအကုအခိတခါခါလီ.စးထီင်လအတတ်ဖိင်စုကဲတတ်သဘင်ဘုနနK I O ကွဲထွဲကွဲတတ်သိင်လိတဖန်နနဲလဲလိင်အသးဆူကုနနဲဒီးအဲကလံးကျိင်,ဒီးသိင်လိစုလီပယီကျိင်နနဲလီ.တတ်အံ့တတ်သးအသးထီရီဆူတတ်တဘင်ထွဲဒီးပဒိင်အတတ်ကျိင်ဘင်ကျိင်သုသနိအကုအခိတခါ,ဒီးတတ်ဒုဒိင်ထီင်ကဲထီင်ကုနနဲကွဲတတ်သိင်လိသနိလအလီဆီနနဲလီ.

ကညီကလုင်စာဖိုင်(KNU) အာ်လီဘင်သးလကမတတ်ပတ်တတ်ခးဆိတခါဒီးပဒိင်လအလီယနူအါရံင်၂၀၁၂,ဒီးဒုးအိင်ကတီတတ်ခးတတ်သဘင်သဘင်တဖန်လအကဲထီင်တတ်လအနံင်ဖိဝအတီပူနနဲလီ.လအနံင်လအဆိတဖန်အပူ KNU ကွဲထွဲကညီတတ်ကျိင်ဘင်ကျိင်သုဝဲလီ(K E D) ဒုးလိင်ထီင်ကဲထီင်တတ်ကျိင်ဘင်ကျိင်သုသနိလအလီကမကမာ်ခိဖျိသုင်လီအသးလကညီဘင်ကဝီတဖန်အတတ်ကျဲးစးဒီးထံဂုကီဂပူဟုင်တတ်မဟုင်တဖန်ဒီး NGO အတတ်ဆိင်ထွဲ(ပင်ယုဒီးပုဆိင်ထွဲပုဘင်ကီဘင်ခဲတဖန်လကီကီတင်လအဘူးဒီးကီပယီလအါနံင်အါလါအတီပူ)နနဲလီ.သနိအံ့မုာ်လအဘင်လိင်ဘင်စးလီပလိင်သးဒီးလီကဝီအတတ်လိင်,ဒီးအိင်ဒီးတတ်ဖဲတတ်မလအဂုအါမံအယိလီဆီလိင်သးဖးဒိင်လပဒိင်အတတ်ကျိင်ဘင်ကျိင်သုသနိလီ.သနိအံ့ဒုးဒိင်ထီင်ထီထီင်ကညီ(အါတကုာ်စှါ)အကျိင်ဒီးလုလုာ်-အတတ်မုာ်တတ်တဖန်ဒီးသိင်လိပယီကျိင်ဖဲအကြားနနဲလီ. KED ဖျိကွဲသုင်တဖန်နနဲတဘျီတခိင်တအိင်ဒီးတတ်သုတတ်ဘင်လပူတူလိင်အီသုအယိကွဲဆာ်ခဲဘင်တတ်ကီတတ်ခဲလကနင်လီဆူပဒိင်တတ်ကျိင်ဘင်ကျိင်သုသနိတဖန်မုတမုာ်ကဒီးနုာ်ဘင်တတ်အခွဲအယင်အဂလကီပယီအပူမုတမုာ်ထံဂုကီဂပူအပူအဂီလီ. KNUတတ်ပတ်တတ်ခးဒီးတတ်မုာ်တတ်ခင်တတ်ဖဲတတ်မလအဖဲဖျါထီင်လအဘင်သုင်သုင်ကဒုးအိင်ထီင်ပုဘင်သုးလီသုးကျဲအပူတတတဖန်တတ်ဖဲကုဒီးတတ်ပတ်ဖိုင်ထီင်ကုသးတပူယီအဖိခိင်နနဲ,ကညီပူကျိင်သုကျိင်ဘင်တဖန်ဆိကမိင်ဝဲဆူညါ KED တတ်ကျိင်ဘင်ကျိင်သုသနိဒီးအတတ်ဘင်ထွဲဒီးပဒိင်အဂုနနဲလီ.

တတ်ဆိင်သနဲအိင်တတ်ဝဲဖဲအကြားလအနံင်ခဲဆိအတီအပူနနဲသကုလအတတ်အိင်သးလီဆီအပူNMSP တူလိင်တတ်ပတ်တတ်ခးဒီးပဒိင်လအခဲလနနဲနနဲလီ.လအတတ်အိင်သးဒ်အံ့အပူNMSP အတလကလုင်တတ်ကျိင်ဘင်ကျိင်သုကမံးတံင်(MNEC) နနဲဒုးအိင်ထီင်တတ်ကျိင်ဘင်ကျိင်သုကျဲကျဲလအမိကျိင်ဒီးဘင်တတ်စုးကါအီလအတီပု,သုးလဲလိင်သးဆူပယီကျိင်လအတီခာ်သးကွဲ,ဒီးတစုတအါပိင်ထွဲထီင်ဝဲပဒိင်အလိင်ညိင်သိင်ဒိင်လီ.MNEC တလကလုင်ဖျိကွဲတဖန်နနဲကတီတလကျိင်ဘျဲးဘျဲးဘျဲးဘျဲးဘင်တကးဒ်ဘင်ဒီးစးဝဲ(ပယီကျိင်)ပဒိင်အတီတဆိတတ်ဒီးစးသုစုဂီလီ.ကွဲဖိတဖန်လအခိဆူပဒိင်ကွဲတဖန်အဂီပယီကျိင်တမုာ်တတ်အကီဘင်,ဘင်ဆင်ပဒိင်ကွဲသနိဒီးကွဲသရင်တဖန်(ဘင်ထွဲဒီးထံဂုကီဂုဒီးထူသနူတတ်ဂုတတ်ကျဲတဖန်အယိ)အတတ်တူလိင်အဝဲသုင်အဖိခိင်နနဲတဘျီတခိင်တတ်ကီတတ်ခဲအိင်လီ.

တတ်ပတ်တတ်ခး,ကလုင်နုာ်တတ်ကျိင်ဘင်ကျိင်သုဒီးMTB တတ်သိင်လီ-ကီစာဖိုင်သနူလအဖိလင်

အပူကွဲပတ်ပတ်ထံ(Lall and South 2013)နနဲဒုးနဲပတ်ဖျါဒီးပတ်ထံနီဖးဝဲလအတတ်ပတ်တတ်ခးအံ့(လီဆီဒိင်တတ်လအတလအတတ်အိင်သး)ဟုင်ပျဲကလုင်နုာ်တတ်ကျိင်ဘင်ကျိင်သုသနိတဖန်ကဘင်တတ်မအါထီင်တပဒိင်ပုဆုလီကဝီတဖန်အပူဒီးကဟုင်ထီင်MTB တတ်ကျိင်ဘင်ကျိင်သုဆူကွဲဖိတဖန်နနဲလီ.တတ်ပတ်တတ်ခးလပဒိင်ဒီးEAGS အဘင်စာနနဲဒုးအိင်ထီင်အစာထီရီလအတတ်ပတ်ဖိုင်မသကိးတတ်သနိလထံကီအတတ်ပုဒီးတမုာ်ထံကီအတတ်ပုအဖိလင်တဖန်အဘင်စာလီ.ဒ်လဲင်ဂု,ကလုင်နုာ်ထံကီပုဘင်ထွဲမယုင်သကိးတတ်တဖန်ဘင်ယိင်ဒီးတတ်ခိဖျိလ MTB တတ်သိင်လိတဖန်အံ့တအိင်ဒီးအါမးလပဒိင်အကွဲတဖန်အယိလီ.တတ်ဘင်ယိင်အိင်ဒီးလပဒိင်အံ့ကစုးကါတတ်ပတ်တတ်ခးအံ့ဒ်သိးကမအါထီင်အတတ်ပတ်ပြးဆူတတ်လီလအပူကွဲတတ်သဘင်ဘင်ကဲထီင်ဒီးလဲကုတတုအအိင်,ပင်ယုင်စုဂီလီ.တတ်မစာခိဖျိကွဲတတ်သုင်ထီင်ဒီးတတ်ဟုင်လီမစာသရင်တဖန်လအဘင်ကဝီအယံတဖန်နနဲလီ.

လအဝဲသုင်အတတ်ပတ်တတ်ခးတခါစုာ်စုာ်(လအခဲလဒုးခဲလနနဲ)အပူ,KIO ဒီးNMSPမလဲင်ထီင်အတတ်ကျိင်ဘင်ကျိင်သုသနိတဖန်,လအတတ်ကီတတ်ခဲတတ်အိင်သးအဖိလင်လအကျိင်စုလအဆဲးအစုနနဲလီ.လအတလအတတ်အိင်အသးအပူနနဲတတ်ထံင်အကလုင်အါမံဘင်သးတတ်မုာ်တတ်ခင်တတ်ဖဲတတ်မဒီးတတ်လဲလိင်ဖးဒိင်လပယီကီအပူအိင်သနင်ကုဘင်ထွဲဒီးကလုင်နုာ်တတ်ကျိင်ဘင်ကျိင်သုဒီးMTBတတ်သိင်လီလထံကီဒီးထံကီအတတ်ပတ်မုာ်အသနိတဖန်အဘင်စာနနဲတတ်ကဲထီင်တမံယီအါထီင်လီ. MNEC လိင်ညိင်သိင်ဒိင်အံ့ဒ်သိးလိင်သးဖးဒိင်လပဒိင်အကွဲတဖန်,ဒီးမအါထီင်ဝဲတလအတတ်စံင်စါတတ်စါဒီးကျိင်လအတတ်သိင်လိအပူလီ.

လက်ကိုင်အိတ်အိတ်သုံးအပူ၊ နီးအိတ်လက်ကိုင်အိတ်အိတ်သုံးအပူ၊ တံလီဟိဖိုဖိုဖိုဖိုဖိုအိတ်လက်လီကဝီပာဆာဒီးဒူးအိတ်အိတ်တံ
ကူဘတ်ကူသုသနီဒီးထံကီသနီလီ။

တံကီတံခဲဖးဒိတ်လက်ပာယတ်တံအပီးအလီဂံထံ(လက်ကိုင်စွဒီးပုကညီ)အပူအိတ်သနက်ကွ KIO, NMSPဒီး ကညီ/ KNU ကို
သနီတဖန်နုဘတ်တံပာအီးဒီးအိတ်အိတ်လက်ကိုင်ကစာဒေဝဲဒီးအိတ်ထွဲ MTB တံသိတ်လီလီဆိတ်တံလက်တံဖုတ်အပတီနုလီ။
တံကူဘတ်ကူသုတံမာတဖန်လက်ပဒိတ်တံပာဆာ(EAGဒီးပုအတဝါပာ)နုမုတ်တံအိတ်ဖိုဖိုဖိုဖိုဖိုလက်လက်လက်လက်လက်လက်လက်
ပယီးအပူ၊ ဖဲပုကူဘတ်ကူသုအပတီထံဂုကီဂုတံတံပိတ်လက်မုတ်တံခတ်တံဖဲတံမာအပူတအိတ်ဒီးလက်နီနီအပူ၊ ဒီး
ဘတ်သုတ်သုတ်လက်ဆာကတီတခါအတီပုကဘတ်တံထူးကွံအိတ်အပူလီ။ တံသုးဘူးသးဆုတ်ကူဘတ်ကူသု(တံဂုမိတ်ပု
တခါလက်ဘတ်ထွဲဒီးကလုတ်ပုအတဝါတဖန်အတံဘတ်ယိတ်)အံတံကီးအိတ်လက် “ကီစာဖိတ်သနုလက်အဖိတ်” .ဒ်ကလုတ်ပုတံ
ကူဘတ်ကူသုကူကွဲကွဲတဖန်ကဲခတ်စးတံအိတ်မုတ်တံအိတ်မုတ်တံဖန်လက်အဖိုဖိုဖိုလက်စာဖိတ်ထံဂုကီဂုဒီးတံပာတံပြး
တံသုးတံကွဲတဖန်လက်ဆုညီပယီးကီကဖျိဒ်လဲဒီးကဖဲဒီးလဲဒ်အသိးလီ။ ပကတီဂုလိတ်ဘတ်သးကလုတ်ပုတံကူဘတ်
ကူသုဘတ်ကဝီလက်ပယီးကီနုမုတ် “တံသုတ်ထိတ်ကီစာဖိတ်ဟသနုလက်အဖိတ်ဆုအဖိတ်” .ယုတ်ဒီးလီကဝီပုဘတ်ထွဲမာသကီး
တံတဖန်လက်အဒူးအိတ်ထိတ်အဝဲသုတ်အကစာအတံမာသနီလက်ကူဘတ်ကူသုတံပာတံပြး, ဖဲပုကူဘတ်ကူသုပတီထံဂု
ကီဂုအတံသးလီပလိတ်တအိတ်ဒီးအခါနုလီ။

ကူဘတ်ဒီးတံကူဘတ်ကူသုသနုအတံကီတံခဲတဖန်နုလိတ်ဒီးလက်ဘတ်ကတီသကီးအိတ်ထံဂုကီဂုတံကတီသကီးတံ
အကွအခါအသိး, မုတ်လက်လက်ပုဘတ်ထွဲမာယုတ်သကီးတံတဖန်အိတ်ကွဲမုတ်လက်လက်ဆာကူဆုကီစာဖိတ်တံသးလီပလိတ်
တခါလက်လက်လက်ဒီးပဒိတ်-ကမုတ်တံသဘတ်ဘတ်လက်အနုလက်အဆဲတဖန်အပူလီ။ ကီစာဖိတ်သနုဒ်အဘတ်တံထံထိတ်ဆိတ်မိတ်အိတ်
လက်ထံဂုကီသးဂုဒီးတံကရကရိတ်သုးကွဲတဖန်အသိးနုအိတ်ဒီးတံစံစိတ်စိတ်လက်အထိ, အိတ်ဒီးလိတ်လိတ်အိတ်လက်ပု
ယုတ်ဒီးတံသုးကွဲအိတ်ဒီးတံခိတ်ထံခိတ်တဖန်လက်ထံကီကရကရိတ်အဆဲအကွအခါလီဆိတ်တဖန်အပူလီ။ ကလုတ်ပုဘတ်ကဝီ
တဖန်လက်ပယီးကီပုအကီထံကီပု/ ထံကီချာတံကွဲထံထိတ်မိတ်နုအိတ်အိတ်ဒီးလက်ဒူးကဲထိတ်တံကူဘတ်ကူသုသနီတဖန်
အဖုတ်ဘတ်ဆဲ, ကလုတ်ပုတဖန်အိတ်ဒီးတံဆာတံလက်ကစာဒေဝဲအဂီလက်အဘတ်ထွဲဒီးတံကွဲစိတ်ဖိတ်ဒီးတံဂုကွဲစးသပုပု
လက်ပယီးတံသဘတ်ဘတ်လက်အကဲထိတ်တံနုလက်အဆဲတဖန်အတီပုနုလီ။ ပဂုလိတ်ထံသကီးဆုညီလက်အဘတ်ထွဲဒီးပုဘတ်
ထွဲမာယုတ်သကီးတံတဖန်အလီအလက်လက်ကူဘတ်သနု(လက်ကူတဖန်, ဒီးတံပာလက်လက်နုအနုအပူ)နုမုတ်တံနီထိတ်အဂုတဖန်
ဖဲပုဟူးဂဲတဖန်ကအိတ်ဂဲဆာထိတ်လက်ဂုကီတဖန်အဖိတ်လက်အဘတ်ထွဲဒီးတံမုတ်တံခတ်အတံမာနုလီ။ (ကွဲလက်အဖိတ်
တကွဲ)။

တံမုတ်တံခတ်တံဖဲတံမာလက်ပယီးအံအိတ်ဒီးတံဂုဒီးတံအပိတ်ထွဲတဖန်လက်လက်လက်လက်လက်လက်လက်လက်လက်လက်လက်
လီအဖိတ်နုလီ။ တံခဲလက်အဖိတ်, တံကူဘတ်ကူသုတံဂုကီတဖန်ဒီးတံမုတ်တံခတ်တံဖဲတံမာထံဂုကီသးအဂုအကျိ
တဖန်အဘတ်စာတံဘတ်ထွဲတအိတ်ဘတ်-အိတ်ဒ်ထဲလီကဝီဖိတ်တဖန်အတံသးဟုပဒိတ်သကုဆးဒီးခိတ်လက်အပာဆုတ်လီလက်
အပူကွဲကလုတ်ပုအိတ်ဆိတ်ပာလီကွဲအနီကစာဒေဝဲတဖန်, ပုယုတ်ဒီးခိတ်တံကူဘတ်ကူသုတံမာစာဒီးကီတံသုတ်ထိတ်တဖန်
လီ။ ကလုတ်ပုဘတ်ထွဲမာယုတ်သကီးတံတဖန်နုဘတ်ယိတ်ဝဲလက်ဟိတ်ခိတ်ဒီးဘတ်တံမာစာကရကရိတ်တဖန်ဒီးပုဟုတ်မာဘတ်တံ
ဖန်နု-ဘတ်သုတ်သုတ်လက်တံပတ်သုတ်ပတ်သးအပူ-အိတ်ထွဲပဒိတ်တံမာရဲကွဲလက်အဖုတ်ဆုထံကီပဒိတ်အကျိအကျဲတဖန်ဆု
လီကဝီတဖန်လက်အဘတ်ဒိတ်ထံတံလက်လက်လက်လက်လက်လက်လက်လက်လက်လက်လက်လက်လက်လက်လက်လက်လက်လက်
တံမာစာလက်အအိတ်ပတ်စာတဖန်မုတ်တံဆိတ်မိတ်တံမုတ်တံခတ်ဒီးတံသဘတ်ဘတ်အဂုအကျိအတံပိတ်ထွဲတဖန်ဘတ်နုလီ။

အဆာဒိတ်ဖဲ “ ထံကီဒိတ်ဘတ်ပတ်တံခဲတံဘတ်သုတ်ဘတ်သး ” (NCA လက် KNU -တမုတ် KIO/NMSP-ဆဲးလီယတ်စုမာ-ကွဲလက်
အဖိတ်)နုပတ်ဖျိ EAGs လက်အဆဲးလီစုမာအမုတ်အတဖန်လက်လက်လက်လက်လက်လက်လက်လက်လက်လက်လက်လက်လက်
သုးကွဲဒီးတံဘတ်တံဘတ်မာတဖန်, ဒီးဟုတ်ခွဲယတ်ဟိတ်ခိတ်ဒီးဘတ်တံမာစာလက်မာတဖန်အံအဂီ, လက်ပတ်ဖိတ်ဒီးမာသကီး
ဒီးပဒိတ်အပူနုလီ။ ကရုလက်အဆဲးလီစုမာလက် NCA တဖန်အပာတံဆာဒီးတံနီလီလက်မာစာမုတ်တဖန်လက်ပဒိတ်တံလိတ်တံ

2 လံာ် ၂၅ (“ တံမာတံရဲကွဲလက်လက်လက်လက်လက် ”) - “ ပတ်သးသုညီလက်လက်လက်ပုဖိတ်စုကဲကရုတဖန်လက်အဆဲးတံဂု

တဖန်နှုတ်ဘတ်အာဂ်လီတိုလီလီလီပဒ်လံ,ဒီးအဲအဲအဲသ့ဘတ်တအိဉ်ထီဉ်လကသ့ဉ်ထီဉ်က့သးကဒီးဒ်ကရကရီလအထီဒါတုတ်တဖုအသီးန့ဉ်လီ. EAGs လအဆဲးလီတုတ် NCA န့ဉ်ဘတ်သးကွံာ်အီလကရကရီလအတဖိးသဲး(သဲးနီဉ်ဂံ ၁၇/၁).ဒီးတံအဲမညီထီဉ်အတံမသကိးဒီးဟီဉ်ခိဉ်ဒီဘုဉ်ပုမသကိးတံတဖန်န့ဉ်လီ.

ဒ်တံသ့ဉ်ညါယာ်အသိး.တံဂုာ်အကါဒ်အါမံဘဉ်ထွဲဒီးကလုာ်တုတ်ကုဉ်ဘဉ်ကုဉ်သ့ဒီးMTBတံသိဉ်လီလကီပယီအပူန့ဉ်လီဉ်လကတံတုဉ်ပိဉ်ထဲသကိးလီဉ်သးဒ်ပုဘဉ်ထွဲမယုာ်သကိးတံအါဂုာ်အတံကတီဂုာ်လီဉ်တံဖဲတံမလအိဉ်ဒီးတံအိဉ်ထံးခိဉ်ဘိအကုအခိတခါအသိး-ဒီးဒ်ထံဂုာ်ကီသဲးတံတဲကျဲအကုအခိတခါအသိး,ကဟဲထွဲထီဉ်လကတံမုာ်တံခုဉ်တံမအပူ(ဒ်ဆိကမိဉ်ဟံစလအ NCA အပူ)မုတမုာ်လအဘဉ်ထွဲဒီးထံဂုာ်ကီသးတံဘိသီထီဉ်က့တဖန်ဒီးတံယုထာအမူးတဖန်လကီပယီအပူလီ.ဆကတီဂဲအဲတံလီဉ်အကါဒ်အိဉ်လကဆိဉ်ထွဲEAG ဒီးခူဖိဉ်ဖိကမုာ်တံမစလအဘဉ်ထွဲဒီးတံကုဉ်ဘဉ်ကုဉ်သ့ဒီးတံမစလအတဖန်.ဒီးမုာ်“ဆကတီဘဉ်စာ”တခါလအယံဉ်ဒီးပုဒီးတံပြုလီဉ်သးအကတီ,လက NCA တံအာဂ်လီ(ဒီးအပူကွံာ်မုာ်တံပတုတ်တံခဲးလအခဲးအဘဉ်စာ)ဒီးတံတုဉ်ပိဉ်လီဉ်သးဘဉ်ယးထံဂုာ်ကီသဲးတံမန့ဉ်တံသးလီပလီဉ်လအကုာ်ဘာတံလလပုပုန့ဉ်လီ.လ“ထံဂုာ်ကီသဲးအသိးဂု”“လန့ဆာဉ်အသိးဂု”ဘဉ်ဒ်ဘဉ်ထံးညီန့ဉ်တံဂုာ်ကီဒ်တံအိဉ်ဆုဉ်အိဉ်ချအဂုာ်တဖန်ဘဉ်ဆဉ်,တံလီဉ်တဖန်ဒီးတံတံတဖန်လအဘဉ်ထွဲဒီးတံကုဉ်ဘဉ်ကုဉ်သ့ဒီးကွံာ်သန့န့ဉ်ဒီးအိဉ်ထီဉ်“တံမအညီကတံလကကြးမအီအဆိကတံ”လကတံမုာ်တံခုဉ်တံဖဲတံမအပူလီ-တံတဲအီသ့ဒ်တံဂုာ်ခိဉ်တံတဖန်လအပူကွံာ်-NCAလကတံတုဉ်ပိဉ်သကိးတံလကကျဲလအချအပူ.ဒ်သိးကဒီးအိဉ်ထီဉ်တံဘျးတံဖိဉ်လီတံလီဆဲးဆုဘဉ်ကဝီဘဉ်ဒ်တံလကတံသဘဉ်ဘဉ်တဖန်(တံမုာ်တံခုဉ်အမူးတဖန်)န့ဉ်လီ.

ကွံာ်ဒီးတံကုဉ်ဘဉ်ကုဉ်သ့သန့-ခါဉ်စးလအထံဂုာ်ကီသဲးတံလီဉ်တံလကတဖန်လအအိဉ်အလဲအဂီ

တံလီဉ်တံလလအဘဉ်ထွဲဒီးကွံာ်ဒီးတံကုဉ်ဘဉ်ကုဉ်သ့သန့- ပဉ်ယုာ်ဒီးလီဆိဉ်တံကွံာ်န့ဉ်လီလကီ-နဲဉ်ဖျါ(မုတမုာ်ဟံဖျါ)ပုဘဉ်ထွဲဟံယုာ်မသကိးတံလီဆိတဖန်အတံမုာ်တံဒီးတံသးစတဖန်,ဒ်ကျဲလအဆိကမိဉ်လကီပယီကကဲထီဉ်အသး.ဒီးလကတံမုာ်တံခုဉ်တံဖဲတံမလီ.တံကတီလီဉ်သကိးသးဘဉ်ထွဲဒီးကလုာ်တုတ်ကုဉ်ဘဉ်ကုဉ်သ့အလီအလအဒီးခါဆုညါန့ဉ်ဟံဖျါတံလီဉ်တံလကတံဘဉ်ထွဲအကြးအဘဉ်လအထံဂုာ်ဒီးစဖိဉ်ပဒ်တဖန်ဒီးကလုာ်ထံဂုာ်ကီသဲးဖိလတံတဖန်အဘဉ်စာန့ဉ်လီ.စရီလအဖိလအံဟံဖျါထီဉ်တံဟ့ဉ်ကုဉ်အံန့ဉ်လီ.တံသ့ဉ်တဖန်အံမုာ်“တံအကလုာ်အဂုာ်ကတံတဖန်”လကတံလီဉ်တံလလအလီဆိလီဉ်သးတဖန်ဒ်တံဂုာ်တမံဘဉ်တမံအဖိခိဉ်န့ဉ်လီ.

စရီ ၂-တံနဲဉ်ဖျါတံလီဉ်တံလကတဖန်လကကွံာ်ဒီးကွံာ်အတံမလီမဒီး,ဒီးထံဂုာ်ကီဂုာ်တံယုထီဉ်တဖန်

ထံဂုာ်ကီဂုာ်တံယုထီဉ်	ကွံာ်တဖန်	ကွံာ်လကတံပတံပြးအဂီ
ကလုာ်တုတ်ပတံဆုကရုာ်အတံခဲးယာ်သဘျ(တံထုးဖးကွံာ်သး,တံအိဉ်လီဖး)	- ကွံာ်တဖန်လကဘဉ်တံပ,သးကျဲကွံာ်ထွဲဒီးဟ့ဉ်ဆိဉ်ထွဲကွံာ်စအတံဒ်ဝဲလကတံသဘျ(ဘဉ်သ့ဉ်သ့ဉ်လကEAG အတံပဆုအဖိလ)	- စူးကါကလုာ်တုတ်ကွံာ်/တဖန်လကပဒ်တံပတံဆုအဖိလ(သနီလအတီအလီ)

မံမုာ်ကရမိပုာ်တဖန်လအအိဉ်ဒီးမုဒါလကဒုးအိဉ်ထီဉ်တံဒ်ထီဉ်ထီဉ်ထီဉ်,ဟီကဝီတံကံတံကျာ,ဒီးတံမုာ်တံခုဉ်လကထံဖိကီဖိလအအိဉ်လအကီဝဲဒ်ဒီးလီကဝီတဖန်အပူလီ. ဝဲဘဉ်စာကတီလကတံကတီသကိးတံမုာ်တံခုဉ်အဂုာ်အခါ,တံအာဂ်လီတိုလီလကမသကိးတံရဲဉ်တံကျဲဒီးတံတီကျဲလကတံတုဉ်ပိဉ်သကိးအပူလကတံပတုတ်ယာ်လီကဝီတဖန်အပူလီ.တံတီကျဲတဖန်မုာ်ဝဲ(၁)တံတီကျဲဘဉ်ထွဲတံအိဉ်ဆုဉ်အိဉ်ချ,တံကုဉ်ဘဉ်ကုဉ်သ့,ဒီးထံဖိကီဖိတံရုလီ-တံကုဉ်တံကတံဒ်ထီဉ်အဂီ(၂)တံပယာ်န့ဆာဉ်ဘဉ်ကဝီ(၃)တံတီကျဲလကတံပယာ်ဒီးရုလီဒုးသ့ညါကလုာ်တုတ်လုာ်လံဒီးလံလံ(၄)တံဂုာ်ဘဉ်ထွဲဒီးတံမုာ်တံခုဉ်ဒီးတံကံတံကျာ,ဒီးတံဒုးအိဉ်ထီဉ်သဲးအစိကမိလကီဝဲဒ်ဒီးဟီဉ်ကဝီတဖန်(၅)တံဒီးန့တံမစလအပုဟ့ဉ်တံမဘျဘဉ်ကဝီတဖန်လကထံဂုာ်အပူဒီးအချာလဟီဉ်ကဝီတံဒ်ထီဉ်ထီဉ်ထီဉ်ဒီးတံသ့ဉ်ထီဉ်တံသ့တံဘဉ်တံတီကျဲတဖန်(၆)ဟီဉ်ကဝီလဲထီဉ်လဲထီဉ်ဒီးတံသ့ဉ်ထီဉ်တံသ့တံဘဉ်(၇)တံမဘဉ်ထွဲဒီးတံမဟးဂီကသံဉ်ကသီလအတဖိးသဲးတဖန်”

	<ul style="list-style-type: none"> - ပညိဉ်ကလုာ်ဂုဉ်ကျိာ်တဖဉ်(ဒီးအဲကလံး၊ တရူးကျိာ်?)-ပယီကျိာ်တၢ်သိဉ်လိစုာ်(ဘဉ်ဆဉ်တလိဉ်လၢအစုာ်န့ၢ်“ဝ”ဘဉ်)သံဉ်ညိဉ်သိဉ်ဒိဉ်လီၤဆီဖးဒိဉ်လၢပဒိဉ် 	<ul style="list-style-type: none"> - စူးကါပယီကျိာ်ဖဲအကြး- တနီၤစူးကါအဲကလံးကျိာ်ဒီး တရူးကျိာ်?
<p>“ကီၢ်စၢ်ဖိဉ်သနူလၢအဆူဉ်” (တၢ်ဆီတလဲဆူတၢ်စံဉ်ညိဉ်ဟဲ က့ၤသး)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ကိာ်တဖဉ်လၢပအုၤဒီးဆိဉ်ထွဲကျိာ်စ့ဒဉ်တၢ် (ဘဉ်သ့ဉ်သ့ဉ်စ့မိာ်ပှၢ်ဟဲလၢစၢ်ဖိဉ် ပဒိဉ်အအိဉ်) - ပညိဉ်လၢကလုာ်ဂုဉ်ကျိာ်တဖဉ်(ဒီးအဲကလံး ကျိာ်)ဒီးပယီကျိာ် - လံာ်ညိဉ်သိဉ်ဒိဉ်ဘဉ်ထွဲဒီးစၢ်ဖိဉ်ပဒိဉ်, ဘဉ်ဆဉ်လီၢ်ကဝီၤတၢ်လီၤဆီအိဉ် 	<ul style="list-style-type: none"> - စူးကါပယီကျိာ်(ကီၢ်စၢ်ဖိဉ် အကျိာ်,လီၢ်ကဝီၤကျိာ်ဆဲးကျိး <i>lingua franca</i>)ဒီးကလုာ် ဂုဉ်ကျိာ်/တဖဉ် လၢပဒိဉ်တၢ်ဟဲတၢ်ဆုၤအပူၤ (သနီၤလၢအတီအလီၤ)
<p>ကီၢ်စၢ်ဖိဉ်သနူလၢအစၢ်(တၢ်ထွဲ ထီဉ်လၢတၢ်အခိဉ်တဖုဉ်အဖိလၢာ်)- “စၢ်ဖိဉ်ကလုာ်ဂုဉ် ထံဖိကီၢ်ဖိတဖဉ်”</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ကိာ်တဖဉ်န့ဉ်ပဒိဉ်ပအုၤအိးထီဉ်အီၤ(လၢထံ ကီၢ်ဒီးဘဉ်တၢ်ကုဉ်ဘဉ်ကုဉ်သ့တၢ်လဲလိာ် သးအတၢ်အိဉ်သးအပူၤ),မ့တမ့ၢ်လီၢ်ကဝီၤပၤ ဆုၤအီၤ-ကီၢ်စဲဉ်ဒီး/မ့တမ့ၢ်စၢ်ဖိဉ်ပဒိဉ်ဟ့ဉ် ဆိဉ်ထွဲကျိာ်စ့ - ပယီကျိာ်ဒီးကလုာ်ဂုဉ်ကျိာ်တဖဉ် (ဒီးအဲကလံး?) - တမ့ၢ်ထဲဘဉ်တၢ်စူးကါအီၤလၢတီၤပူၤဘဉ်,ဘဉ်တၢ် စူးကါအီၤစ့ၢ်ကိးဒ်တၢ်မၤလိလံာ်တဖဉ်အသိး - လံာ်ညိဉ်သိဉ်ဒိဉ်အိဉ်သ့ဉ်လီၤအသးလၢစၢ်ဖိဉ် ပဒိဉ်,ဘဉ်ဆဉ်လၢလီၢ်ကဝီၤအပူၤတၢ်တဖဉ်သိး လိာ်သးအိဉ်တနီၤ 	<ul style="list-style-type: none"> - ပယီကျိာ်ဒ်လီၢ်ကဝီၤကျိာ်ဆဲး ကျိး(<i>lingua franca</i>) - တၢ်သိဉ်လိတနီၤလၢကလုာ်ဂုဉ် ကျိာ်/တဖဉ်လၢပဒိဉ်တၢ်ဟဲ တၢ်ဆုၤအပူၤ

ကလုာ်ဂုဉ်ကရၢ်တဖဉ်(EAG, ဘဉ်ဆဉ်ဂုဉ်ပူၤဂုဉ်ပူၤကမ့ၢ်ဒီးဘဉ်ကဝီၤတီခိဉ်ရိဉ်မဲတဖဉ်ပဉ်စ့ဉ်ကိး)တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖဉ်လၢတၢ်ကုဉ် ဘဉ်ကုဉ်သ့အပူၤဖူၤန့ဉ်မ့ၢ်တၢ်အခါစးတမံၤလၢတၢ်ကျဲးစးဆုဉ်ဆုဉ်လၢတၢ်ဆၢထၢဉ်နီၢ်ကစၢ်ဒဉ်အဂီၢ်လီၤ.ကလုာ်ဂုဉ်အတၢ်စံးဆၢ ဆူ “တၢ်ဒုးကဲထီဉ်ပယီ” ဒီးလီၢ်ခါဉ်သးတၢ်ဖိဉ်ပှၢ်လၢတၢ်ကုဉ်ဂုဉ်သ့အီၤအဖိခိဉ်မ့ၢ်တၢ်ယုထီဉ်တပယုဉ်ယီလၢကလုာ်ဂုဉ်တဖဉ်က စးထီဉ်ဒီးန့ၢ်တၢ်သဘူ လီၤလီၤဘျၢဘျၢလၢကီၢ်စၢ်ဖိဉ်,မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ဉ်ပလၢာ်ဘဉ်ပဒိဉ်အတၢ်ဒိသ့ဉ်ဒိသးဆံးစုၤအယီ(တၢ်မၤလီၤဖးလိာ် သးမ့တမ့ၢ်တၢ်လီၤဖျၢ),ခိဖျိနီၢ်ကစၢ်တၢ်ဟဲလီၤက့ၤသးဒီးတၢ်နီၤလီၤဟ့ဉ်မူဒါတၢ်စိတၢ်ကမိၤအကလုာ်ကလုာ်(ကီၢ်စၢ်ဖိဉ်သနူအက လုာ်ကလုာ်)န့ဉ်လီၤ.တၢ်ရဲဉ်လီၤသးအံၤအကတၢ်တခါကမ့ၢ် “ကညိစၢ်ဖိဉ်”(Thawngmung ၂၀၀၈, South ၂၀၀၈)ဒီးကလုာ်ဂုဉ် ကရၢ်အဂၤတဖဉ်,ဖဲတခါန့ဉ်ပှၢ်ဖျါလီၤက့ၤ အသးဒဉ်လဲၤအကလုာ်ဘဉ်ကဝီၤဘဉ်ဆဉ်အစုၤကတၢ်ပှၢ်ဖျါထီဉ်ဝဲအတၢ်ဘဉ်ထွဲအိဉ် ဒိဉ်ဒိဉ်ဆုဉ်ဆုဉ်ဖဲအကြးလၢကီၢ်စၢ်ဖိဉ်လီၤ.

ဘဉ်ထွဲဒီးတၢ်ကုဉ်ဘဉ်ကုဉ်သ့,ပူၤထုးလီၤဖးအသးတဖဉ်အတၢ်မၤရဲဉ်ကျဲးတကျိာ်မ့ၢ်တၢ်အဒိလၢကိာ်တဖဉ်ခိဖျိဒုးနဲဉ်ဝဲတၢ်သိဉ်လိပ ယီကျိာ်တဖဉ်ဖိမ့တမ့ၢ်နီတဖဲ,ခိဖျိစူးကါလံာ်ညိဉ်သိဉ်ဒိဉ်လၢညိဉ်နီၤလီၤဆီဒီးထံကီၢ်စူးကါအတၢ်,ဒီးသိဉ်လိလံာ်လၢလီၢ်ကဝီၤစူးကါ ကျိာ်တဖဉ်န့ဉ်လီၤ.ပူၤဆိဉ်ထွဲကီၢ်စၢ်ဖိဉ်သနူအါဂၤအတၢ်သးဘူးအကျဲအံၤဟ့ဉ်တၢ်အဒိလၢတၢ်မၤဂုၤထီဉ်ထီထီဉ်MTBတၢ်သိဉ်လိလၢ ကိာ်တဖဉ်လၢအသိဉ်လိစ့ၢ်ကိးပယီကျိာ်,ဒီးပိာ်ထွဲပဒိဉ်အလံာ်ညိဉ်သိဉ်ဒိဉ်(ဘဉ်တၢ်ဘျီက့ၤအီၤဒ်လီၢ်ကဝီၤအတၢ်အိဉ်သးဒီးအတၢ် မၤသးတဖဉ်အသိး)အါမးလီၤ.ဘဉ်ထွဲဒီးတၢ်ဟဲဘဉ်ဒီးတၢ်အံးကွၢ်သးကျဲကျဲန့ဉ်,တၢ်လီၢ်တၢ်လၢလၢညါတဖဉ်န့ဉ်ယုထီဉ်ဝဲလီၢ်က ဝီၤပအုၤကျိာ်တဖဉ်,လၢဘဉ်တၢ်အံးကွၢ်သးကျဲလၢကလုာ်ဂုဉ်ထံဂ့ၢ်ကီၢ်ဂ့ၢ်ပူၤန့ဉ်စိန့ၢ်ကမိၤတဖဉ်(EAG s မ့တမ့ၢ်အဂၤတဖဉ်)လီၤ.ပူၤ ဆိဉ်ထွဲကီၢ်စၢ်ဖိဉ်သနူအါဂၤအတၢ်သးဘူးကျဲန့ဉ်ပဉ်ယုဉ်စ့ၢ်ကိးတၢ်ဟဲဘဉ်ကျိာ်လၢထံကီၢ်တၢ်ဟဲအချၢ,ဘဉ်ဆဉ်လံာ်ညိဉ်သိဉ်ဒိဉ်ဒီး တၢ်အံးကွၢ်သးကျဲန့ဉ်ဘူးဖဲလိာ်သးဒီးပဒိဉ်အသနီၤ-မ့တမ့ၢ်အဒိပညိကဘဉ်မ့ၢ်တၢ်ပညိဉ်ဒိဉ်န့ၢ်အန့ဉ်လၢ MTB တၢ်သိဉ်လိ(ဒီးတၢ်

ဟုတ်တော်သိပ်လိလၢလီၤကဝီၤအလုၢ်အလုၢ်ဒီးတၢ်စံၣ်စိၣ်စိၣ်လၢအကြးအဘၣ်)လၢကွီတဖၣ်ဒီး/မ့တမ့ၢ်ကမ့ၢ်ထံၣ်ကီၢ်အသနိအကုအ
ခိတခါလီၤ. တၢ်လီၢ်တၢ်လၢတဖၣ်အတၢ်အိၣ်သးလၢထံၣ်ကီၢ်ဂ့ၤအဖိခိၣ်န့ၣ်အကါဒိၣ်လၢကဆိကမိၣ်အိၣ်ထံထံဆးဆးဒီး-အဒိ,ပု
အါဂၤအတၢ်ဟံၣ်ပနီၣ်ဟံၣ်ကဲဒီးကျိၣ်စ့တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပဂ့ၢ်လိၣ်တဲလိၣ်သကိးဆူညါဘၣ်ယးတၢ်လီၢ်တၢ်လၢလၢဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ဒီးတၢ်ဟံးန့ၢ်အိၣ်သ့ဒီးအမ့ၢ်ပုၤဟူးဂဲၤတၢ်ကရၢၢ်
လီၤဆိတဖၣ်အပုၤခၢၣ်စးအတၢ်ထံၣ်တဖၣ်ဘၣ်ယးဒီးထံၣ်ကီၢ်-ကမ့ၢ်ကရၢကရိအတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်တဖၣ်အါမ့ၢ်အဂ့ၢ်,ဒီးတၢ်ရၤလီၤတၢ်စိက
မိၤဒီးတၢ်အပိးအလီၢ်ဂံၢ်ထံးတဖၣ်,လၢလီၢ်ခၢၣ်သးပဒိၣ်ဒီးကလုၢ်န့ၣ်ပဒိၣ်ပၤဆုၢ်တၢ်အဘၣ်စၢန့ၣ်လီၤ.တၢ်အတကူၣ်အံၤအပူၤ,NMSP
(M N E C) အဒိန့ၣ်ပထံၣ်အိၣ်သ့ဒီးအမ့ၢ်တၢ်ဟံးယၢ်လီၤကဝီၤတၢ်ပၤဆုၢ်ဟံၣ်လီၤတၢ်ဆၢတဲၣ်ဒၣ်ကစၢ်လၢတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အပူၤ.တ
ဘျီယိဟံးယၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်ဘျးစဲကျၢကျၢလၢကီၢ်စၢဖျိၣ်(မုၢ်လၢလၢဆူညါကကဲထီၣ်ပုၤဆိၣ်ထွဲကီၢ်စၢဖျိၣ်)ဆူၣ်ဆူၣ်န့ၣ်လီၤ.တၢ်အံၤမ့ၢ်ဒ်
သိးလိၣ်သးဒီး KIO သနိအတၢ်ကဲထီၣ်သးအသိး,လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ဆိၣ်သနံးလၢတၢ်ပတုၣ်တၢ်ခးတၢ်သဘၣ်ဘၣ်အဖိလၢဒီးဖျါလၢ
အသးအသးဆူတၢ်ထုးဖးလိၣ်သးအါထီၣ်အဒိလီၤဆိတခါ,ဒ်ကျိၤကျဲလၢ KNU ဟံးန့ၢ်စူးကါအိၣ်လၢအတၢ်စံၣ်စိၣ်စိၣ်ညါ(မ့တမ့ၢ်
ဘၣ်ဒီးကဘၣ်လဲၤခိဖျိတၢ်လဲလိၣ်သးဖးဒိၣ်)အပူၤလီၤ.

တၢ်ယုထံၣ်လၢအဒ်သိးအံၤန့ၣ်တၢ်စူးကါအိၣ်သ့လၢတၢ်လီၤတၢ်လၢလၢအဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်စူးကါကျိၣ်ဒီးသနူလၢကွီတဖၣ်ဒီးပဒိၣ်တၢ်ပၤ
တၢ်ပြးတၢ်ဖဲတၢ်မၤတဖၣ်ဒိၣ်ဒိၣ်လဲၢ်လဲၢ်န့ၣ်လီၤ.ပုၤဘၣ်ထွဲမၤယုၣ်သကိးတၢ်အါတက့ၢ်ဖျါလၢအတူၢ်လိၣ်တၢ်လိၣ်(မ့တမ့ၢ်တၢ်သးအိၣ်)
လၢတၢ်သိၣ်လိၣ်သ့တဖၣ်လၢပယိၤကျိၣ်ဒ်အမ့ၢ်ထံၣ်ကီၢ်/ကီၢ်စၢဖျိၣ်ကျိၣ်မ့တမ့ၢ် လီၢ်ကဝီၤကျိၣ်ဆဲးကျိး(လၢတၢ်အိၣ်သးတနီၤန့ၣ်အဲၣ်
ဒီးသိၣ်လိၣ်ယုၣ်အဲၣ်ကလံးကျိၣ်လၢအမ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘၣ်ကျိၣ်ဆဲးကျိး)လီၤ.အပတီၢ်/အလုၢ်လၢလၢကလုၢ်န့ၣ်ကျိၣ်တဖၣ်(လၢတၢ်ဟံၣ်ဒိၣ်
နီၣ်ဂံၢ်လၢအအါအပူၤ,ယုထံၣ်လၢအဖိလၢ)ကြးလၢဘၣ်တၢ်စူးကါလၢကမ့ၢ်တၢ်ပၤဆုၢ်,ပဒိၣ်ဒီးသဲးတၢ်ဖဲတၢ်မၤတဖၣ်အံၤမ့ၢ်
တၢ်န့ၣ်ဖျါတဖၣ်လၢပုၤဟူးဂဲၤတၢ်လီၤဆိတဖၣ်အတၢ်ထံၣ်လၢတၢ်ရၤလီၤတၢ်စိကမိၤလၢ(ပယိၤ)လီၢ်ခၢၣ်သးဒီး(ကလုၢ်န့ၣ်)အကဝီၤလၢ
ကီၢ်ပယိၤလၢအဘျီသိထီၣ်က့ၤအသးပူၤန့ၣ်လီၤ.တၢ်လီၢ်တၢ်လၢတဖၣ်အံၤန့ၣ်ကဘၣ်တၢ်ဟံးန့ၢ်အိၣ်ပုၤခၢၣ်စးအပကြီၢ်လၢအသနၢၣ်
အဂၤတဖၣ်,အဒိလၢအဘၣ်ထွဲလၢန့ၣ်အပိးအလီၢ်ဂံၢ်ထံးတၢ်သးကျဲဒီးတၢ်နီၤဟံးန့ၢ်တၢ်အခိအသ့ဒီးတၢ်ရၤလီၤလၢစၢဖျိၣ်ပဒိၣ်ဒီး
ကလုၢ်န့ၣ်ကီၢ်စဲတဖၣ်အဘၣ်စၢန့ၣ်လီၤ.အဒိ-ပုၤလၢကျဲးစးဒ်သိးကစူးကါကလုၢ်န့ၣ်ကျိၣ်တဖၣ်ဒ်ကျိၣ်န့ၣ်လိအကါဒိၣ်တခါလၢ
ပဒိၣ်ဒီးတၢ်ပၤဆုၢ်လၢကလုၢ်န့ၣ်ကီၢ်စဲတဖၣ်န့ၣ်တၢ်မုၢ်လၢအိၣ်သ့လၢကဟံးန့ၢ်စူးကါတၢ်လီၢ်တၢ်လၢတဖၣ်လၢအကျၢ/အထီကတၢ်
လၢအဘၣ်ယးဒီးန့ၣ်အပိးအလီၢ်ဂံၢ်ထံးစ့ၣ်န့ၣ်အပတီၢ်ဒီးကျိၣ်စ့ဒီးထံၣ်ကီၢ်ဂ့ၢ်သးအပိးအလီၤအဂၤလၢကြးဟံးန့ၢ်ပၤယၢ်အိၣ်ဒီး/
မ့တမ့ၢ်တၢ်ဟံၣ်နီၤလီၤက့ၤကဒီးဆူဘၣ်ကဝီၤကီၢ်စဲအပတီၢ်-ဒီးလၢတၢ်ဂ့ၢ်အဆူၣ်ကတၢ်တဖၣ်အပူၤန့ၣ်ကဂ့ၢ်လိၣ်ဘျီလိၣ်လၢကလုၢ်
န့ၣ်ထံၣ်ကီၢ်ဂ့ၢ်ပုၤမၤတၢ်တဖၣ်အတၢ်ထုးဖးလၢလၢလၢဆူလၢလၢကီၢ်စၢဖျိၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤမၤတၢ်တဖၣ်(moderates)ကဟံးန့ၢ်စူး
ကါတၢ်လီၢ်တၢ်လၢတဖၣ်ဒ်ကလုၢ်န့ၣ်ကျိၣ်တဖၣ်ဘၣ်တၢ်စူးကါအိၣ်သိးသိးလၢပယိၤကျိၣ်,မ့တမ့ၢ်လၢအမၤလၢမၤပုၤအါထီၣ်ထံၣ်ကီၢ်
အပတီၢ်အကလုၢ်အသိး-ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်အပတီၢ်လီၤဆိတဖၣ်လၢတၢ်စံၣ်ညီၣ်ပၤလီၤသးဒ်မ့တမ့ၢ်နီၤလီၤမူဒါတၢ်စိတၢ်ကမိၤဆူ
ဟီၣ်ကဝီၤတဖၣ်,ပၣ်ယုၣ်ဒီးကီၢ်စၢဖျိၣ်သနူအကလုၢ်ကလုၢ်လီၤ.ဖဲတၢ်ဂ့ၢ်လိၣ်ဘျီလိၣ်တဖၣ်အံၤတညီၣ်န့ၣ်ဖျါလၢကလုၢ်န့ၣ်ပုၤဟ့ၣ်
တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့မ့တမ့ၢ်ပုၤဟူးဂဲၤတၢ်တဖၣ်အကျါအခါ,တၢ်ယုထံၣ်သ့ညါတၢ်လီၢ်တၢ်လၢလီၤဆိလိၣ်သးတဖၣ်ဘၣ်ထွဲဒီးကျိၣ်
ဒီးတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အံၤမၤစၢဒ်သိးကဟံၣ်ဖျါကီၢ်ပယိၤလၢအထံၣ်ကီၢ်ဖိတဖၣ်ဆိကမိၣ်မုၢ်လၢဝဲ-ဒီးအဝဲသ့ၣ်အတၢ်မုၢ်လၢ(ဒီးတၢ်
ဘၣ်ယိၣ်တဖၣ်)ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်တၢ်ဖဲတၢ်မၤဒီးထံၣ်ကီၢ်ဂ့ၢ်တၢ်လဲလိၣ်လၢတၢ်အိၣ်သးအဒိၣ်အထီအပူၤန့ၣ်လီၤ.လၢတၢ်က
တိၤသကိးလိၣ်သးအံၤအပူၤတၢ်ဆိကမိၣ်ထံကဒါက့ၤဆူညါန့ၣ်လိၣ်ဘၣ်ယးဒီးတၢ်လီၢ်တၢ်လၢလၢ“ကလုၢ်န့ၣ်ဆဲးတဖၣ်လၢကလုၢ်
န့ၣ်တဖၣ်အကျါ”-ကလုၢ်န့ၣ်ဘၣ်ကဝီၤတဖၣ်လၢအတၢ်မုၢ်တၢ်လီၤဆိလိၣ်သး(ညီန့ၢ်ဖျါကဒါက့ၤလၢတၢ်စူးကါကျိၣ်လၢအလီၤဆိလိၣ်
သးတဖၣ်)ဆူကလုၢ်ဆဲးလၢအဒိၣ်စိလၢလီၤကဝီၤပူၤ(အဒိ-ကစံၣ်ကျိၣ်ကရၢအန့ၣ်ဆဲး,ကညီကလုၢ်လၢအကတိၤကညီကျိၣ်အက
လုၢ်ကလုၢ်ဘၣ်ကဝီၤတဖၣ်),ဒီးအဝဲသ့ၣ်အတၢ်အိၣ်သးလၢအမ့ၢ်လီၢ်ကဝီၤကလုၢ်န့ၣ်/ကလုၢ်လၢအဒိၣ်စိလဲလိၣ်ဆူန့ၣ်လီၤ.

**တၢ်ဘျီသိထီၣ်က့ၤတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့,တၢ်ယုထံၣ်တၢ်ဖးအမူးတဖၣ်ဒီးတၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်တၢ်ဖဲတၢ်မၤ-တၢ်ကဲထီၣ်
တမံၤလီၤ**

ထံၣ်ကီၢ်ပဒိၣ်အတၢ်သး(တ)အိၣ်လၢကမၤစၢဆိၣ်ထွဲတၢ်အိၣ်သး(မ့တမ့ၢ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲတၢ်ဒိၣ်ထီၣ်ထီၣ်ထီၣ်)လၢလီၢ်ကဝီၤပၤဆုၢ်တၢ်ကူၣ်
ဘၣ်ကူၣ်သ့အတၢ်ပၤတၢ်ပြးန့ၣ်လဲလိၣ်အသးအခဲအံၤလီၤ.အူသ့စ့ၣ်ပဒိၣ်န့ၣ်ဒုးကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်တၢ်ဘျီသိထီၣ်က့ၤတၢ်ဖးဒိၣ်လၢတၢ်

ကူညီဘက်ကူညီသည့်အပူပင်ယုန်ဒီးတန်နီလီမူဒါတန်စိကမိဆူဟိန်ကဝီတဖန်လီ.တန်တန်ပိန်သကိးဒီးတန်ဘိုသီထီန်ကူတန်တဖန် ဘန်ထွဲဒီးတန်ကူညီဘက်ကူညီသည့်သန့်ဒီးတန်နီလီမူဒါတန်စိကမိန့်အိးထီန်တန်လီတန်နီလီ. MTB တန်ကူညီဘက်ကူညီသည့်လပဒိန် အကူတဖန်.ဘန်ဆန်တမ့်တုဒေလဲန်ဆူကလုန်ပျာကူညီဘက်ကူညီသည့်အါဂအတန်ယုထီန်အပတီဒီးဘန်လီ.တန်သိန်လိကလုန် နှုန်ကျိန်တဖန်လပဒိန်ကူတဖန်အခွဲအိန်အါထီန်ဘန်ဆန်တန်မလိလိန်အဂတဖန်တန်သိန်လိအီလါမိန်ကျိန်နှုန်စုဒီးဝဲလီ.

တန်ကူညီဘက်ကူညီသည့်တန်မတဖန်လပဒိန်ပဒိန်အတန်ပအချာလါတန်သဘိန်ဘန်ကဲထီန်သးလီကဝီတဖန်အဘန်စါတန် ဘန်ထွဲဒီးအဝဲသ့ဒ်အတန်ဘန်ထွဲလါတန်မုန်တန်ခုန်တန်ဖဲတန်မအိန်ဒီးလဲန်အဂုန်နှုန်တန်တဆိကမိန်တုလီတီလီတုလဲကန့်ဒီး ဘန်လီ.ဒ်တန်သ့ဒ်ညါယန်ဟ်စါဒီးဘန်တန်ယုသ့ဒ်ညါအါထီန်လါအဖိလိန်အံအသိး,တန်နီဖးဖဲ-NCAအါလီတုလီလိန် EAG ပျာ ဆဲးလီမံအတန်နီစိနီကမိလါတန်ဖဲတန်မတဘျူးတီပင်ယုန်ဒီးတန်ကူညီဘက်ကူညီသည့်နီလီ.ထံရုန်ကီသဲးတန်တဲကျဲလိန်သးမုန် စးထီန်နှုန်လါတန်မုန်တန်ခုန်တန်ဖဲတန်မအစါတခါလါဘန်တန်ကီလါဘျိန်ဒိန်ကရုဖိအထံရုန်ကီသဲးအသိး,တန်ကူညီဘက်ကူညီသ့ တန်ဂုန်ကီတဖန်အံဘန်တန်မုန်လါအီလါကဟ်ဖျိန်ဒုးအိန်ထီန်ခုဒါတန်ကတီဂုန်လိန်ဘိုလိန်ဖးဒိန်တခါလီ.တုလဲကန့်အံဒီးပျာလါ အဘန်ထွဲမတန်လါထံရုန်ကီသဲးတန်ဘိုဂုထီန်တန်ဟူးတန်ဂဲလါအဒိန်အလိလါကီပယီပူတဖန်ကဘန်ကတီထီန်ဝဲအါအါဘန် ယးတန်ကူညီဘက်ကူညီသ့ဒီးတန်သ့ဒ်ထီန်တန်မုန်တန်ခုန်ဒ်တန်ဂုန်ကီလီဆိတဖန်အသိးလီ.-ဒ်န့ဒ်အသိးထံကီ,ထံဂုန်ကီဂ(ပျာဟ့ဒ် မအူတန်)ဒီးပျာဟူးဂဲတန်အဂတဖန်လါတန်မုန်တန်ခုန်တန်ဖဲတန်မအပူန့ဒ်အါဒ်တကွန်တကန့ဒ်ယုန်တန်ဂုန်ကီတဖန်လါကျိန်ဒီး တန်ကူညီဘက်ကူညီသ့ဒီးဘန်လီ.

၂၀၁၅တန်ယုထါတန်ဖးမူးတဖန်လါကီပယီအပူန့ဒ်ဟ့ဒ်ထီန်တန်အခွဲအယန်လါကတန်ပိန်သကိးလိန်သးတန်ဂုန်အကီအခဲ တဖန်လါထံကီထံဂုန်ကီဂုန်ပျာစိအဖိခိန်,ဒီးယဲစိန်အဝဲသ့ဒ်ဆူတန်မရဲဂဲကျဲတကီဂုန်(လါအါဒီးအပတြီလိန်သး)လါခါဆူညါပ ဒိန်အဂီလီ.ကလုန်ထံဂုန်ကီဂုန်ကရုတဖန်လါကီပယီပူန့ဒ်အိန်ဒီးမူဒါလီဆိတခါလါကမဲလါအလီဒ်ဝဲလီ.ဘန်ဆန် ခဲအံဒေလဲန်တန်ဂုန်ကီခဲဘန်ထွဲဒီးကလုန်တန်ကူညီဘက်ကူညီသ့ဒီး MTB တန်သိန်လိန့ဒ်တအိန်ဒီးလါကျဲသန့တန်တန်ပိန်လိန်သ ကိးသး(လါတန်ဟ်ပနီယန်)လါတန်ယုထါတန်ဖးတဖန်အံန့ဒ်ဘန်လီ.ဒ်န့ဒ်အသိး,တန်ကူညီဘက်ကူညီသ့ဒီးကျိန်သန့န့ဒ်မုန်တန်လီ ဘန်ယိန်ဖးဒိန်လါကလုန်ပျာအတတဖန်အဂီအခါ, E A G s အါတကွန်န့ဒ်တအိန်ဒီးလီလါပတီလီတန်လီဆဲးလါကမတန် လါတန်ဂုန်ကီတဖန်အံအဂီဒီးဘန်န့ဒ်လီ.

တန်ဂုန်ကီခဲအကါဒိန်အါမံအကျါတခါလါအဟဲဖျါထီန်လါတန်မုန်တန်ခုန်တန်ဖဲတန်မအပူမုန်ဝဲဆူမဲဒ်ညါ EAGs ပဒိန်အလီအလါ ဒီးတန်ပတန်ပြး.ဒီးတန်နီဟ့ဒ်လီတန်မတသနီတဖန်,လါတဘျိတခိန်ဘန်တန်ဒုးအိန်ထီန်အီလါတန်မသကိးတန်ဒီးခူဖိဂုန်ဖိကမုန် ပျာဟူးဂဲတန်တဖန်အဘန်ထွဲဒီး/မုတမုန် အဘူးစဲယန်တဖန်န့ဒ်လီ.မုန်တန်ကူညီဘက်ကူညီသ့ဒီးတန်နီဟ့ဒ်လီတန်မတသနီအဂတ ဖန်လါ EAGs အဖိလိန်န့ဒ်တဆိဘန်တဆိ(မုတမုန်ချ ချ)ကဟံးက့ထံကီအသနီဒါမုတမုန်ကလဲသယဲသယဲဒီးပဒိန်အသနီဒါ မုတမုန်ကလဲဒီဖျိ“တန်လဲတပူယီ”တန်ဖဲတန်မအါ.တန်ဂုန်ကီခဲအကါဒိန်အံလိန်ဒီးလါကဘန်တန်ပိန်လိန်သးဘန်ထွဲဒီး“တန်ဘန် စါကတီတန်ရဲဂဲကျဲတဖန်”လါအကျါဘါတန်ဆါကတီလါတန်အါလီတုလီလိန်တန်ပတုန်တန်ခဲ(ပင်ယုန်ဒီး NCA)ဒီးတန်တဲသ ကိးလိန်သးထံဂုန်ကီဂုန်တန်ဟ်ဂါဟ်ကျါလါခဲကတန်ဘန်ယးတန်ဖိန်စုကဝီဒီးထံကီ-ကမုန်တန်သဘိန်ဘန်လါကီပယီအပူလါ အါန့ဒ်အါလါအဆါကတီအဘန်စါန့ဒ်လီ.

တန်လိန်တဖန်

တန်လိန်မိန်ပျာတဖန်လါဘန်တန်ဟ်ဖျါထီန်လါသရဲဂဲတဖန်ဒီးပျာဘန်ထွဲမယုန်သကိးတန်တဖန်လါတန်သံကွန်သံဒီးဖဲတန်ယီထံအခါ မုန်လါလဲလါကိးလါဒီးအဂီ,သရဲဂဲတန်မလိလါအဂုဒိန်,ကူတန်သ့ဒ်ထီန်ဒီးအပီးအလီလါအဂုဒိန်,ဒီးတန်သိန်လိလိန်လဲအပီးအ လီလါအကြားအဘန်တဖန်န့ဒ်လီ.တန်လိန်မိန်ပျာအဂတခါမုန်ကူတဖန်လါပဒိန်သနီအဖိလိန်ကတုလိန်ဟ်ကဲကူတဖန်လါအဟံး နှုန်စုးကါလိန်ညိန်သိန်ဒိန်လါအလီဆိဒီးကျိန်သန့လီဆိတဖန်(အဒိ-KNU/KEDကူတဖန်,ဒီးကူလါဟဲအါထီန်လါကန့ဒ်)န့ဒ်လီ.

တန်လိန်တဖန်န့ဒ်လီဆိဒ်တန်အကါဒိန်ဒိန်မးလါဘန်ကဝီတဖန်လါဘန်သုးလီသုးကျဲအကျါ,ပင်ယုန်ဒီးပျာဘန်ကီဘန်ခဲလါ ထံဆါကီဆါတဖန်,ဒီးပျာသုးလီသုးကျဲလါထံကီပျာ(IDPs) တဖန်စုန်ကိးလီ.တန်မသီထီန်က့တန်သဘိန်ဘန်လါပဒိန်အသုးမုန်

တဖန်ဒီ:KIO အဘဉ်စာအံအတၢ်ဘဉ်ဒိအိၣ်လိလိလၢဖိသၣ်အကထိတဖၣ်ကထိအဖိခိၣ်-ဒ်ကီၢ်ပယီၤကလံးစိးမုၢ်ထီၣ်အပူၤလၢ နံၣ်လၢအဆံတဖၣ်အဆံအပူၤတၢ်ဂ့ၢ်ကဲထီၣ်အသးအသိးန့ၣ်လီၤ.ခိဖျိလၢအတၢ်ဂံၢ်စၢ်ဘါစၢ်လၢအမ့ၢ်တၢ်ပုၤသးလီၢ်သးကျဲတဖၣ်.ပုၤ ဘဉ်ကီဘဉ်ဒိ:IDP တဖၣ်အယိက့ၢ်ဒီးက့ၢ်ဖိတဖၣ်လိၣ်တၢ်မၤစၢ်ဒီးတၢ်ဒိသဒၢလီၤဆိတဖၣ်.ဒ်ဘဉ်တၢ်ပၤဖျါလၢဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘဉ် (၁၉၅၂ဒီး၁၉၆၇)ပုၤဘဉ်ကီဘဉ်ဒဲသဲစးဒီး(၁၉၉၉)UNတၢ်သိၣ်တၢ်ဘျုးလံာ်န့ၣ်ကျဲလၢတၢ်သးလီၢ်သးကျဲလၢထံကီၢ်ပူၤအသိးန့ၣ်လီၤ.

သနုတဖၣ်လၢတၢ်ကယုထၢအဂီၢ်/တၢ်ဟ့ၣ်ကုၣ်ဟ့ၣ်ဖးတဖၣ်

- တၢ်ကုၣ်ဘဉ်ကုၣ်သ့ဒီးကျိၣ်သနုတၢ်ဘျီသိက့ၢ်အိၣ်ကျဲအဂ့ၢ်မ့ၢ်တအိၣ်ဒီး.တၢ်စံၣ်ညီၣ်တဲာ်အမူအဂဲၤတခါလၢပယီၤပဒိၣ်-ကမုၢ် ဒီးကလုာ်န့ၣ်တၢ်သဘံဘဉ်တဖၣ်လၢအယံာ်တၢ်လံတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်ကီခဲလၢကဒီးန့ၢ်အဂီၢ်လီၤ.ထံရူၢ်ကီၢ်သးခိၣ်န့ၣ်တဖၣ်ကြး တဲကျဲသကိးဘဉ်ထွဲတၢ်ကုၣ်ဘဉ်ကုၣ်သ့သနီတဖၣ်လၢကီၢ်အဖိလၢဒီးလၢတမ့ၢ်ကီၢ်အဖိလၢတဖၣ်အဘဉ်စာအတၢ်ဘဉ်ထွဲ. ဒီးအလီၢ်မ့ၢ်အိၣ်န့ၣ်ကဘဉ်ပက့ၢ်ထွဲအဝဲသ့ၣ်အတၢ်ကဲထီၣ်တမံၤပီတဆိဘဉ်တဆိ.လၢတၢ်အိၣ်သးလၢတၢ်ဘျီသိထီၣ်က့ၢ်ထံ ကီၢ်ပဒိၣ်အသနုအပူၤ.လၢကြးသးအသးဆူကီၢ်စၢ်ဖျိတၢ်ဘဉ်ထွဲလၢလီၢ်ခါၣ်သးပဒိၣ်ဒီးကလုာ်န့ၣ်ကီၢ်စံၣ်တဖၣ်အကျါန့ၣ် လီၤ.တၢ်လိၣ်မိၢ်ပုၤအဂၤတခါမ့ၢ်ဝဲကဒုးသ့ၣ်ညါ MTB တၢ်သိၣ်လိလၢက့ၢ်ခဲလၢာ်(လီၤဆိဒ်တလၢပဒိၣ်က့ၢ်).အယိသတးဒီးက့ၢ်ဖိ တဖၣ်လၢတကတိပယီၤကျိၣ်တဖၣ်န့ၣ်ကဘဉ်တၢ်သိၣ်လိအိၣ်တၢ်မၤလိလံာ်အါတက့ၢ်လၢအကျိၣ်အနီၢ်ကစၢ်ဒ်ဝဲ(L 1) ,အစ့ ကတၢ်လၢတၢ်ဖျိက့ၢ်န့ၣ်လီၤ.
- ပနၢ်ဟံၤသ့လၢတၢ်စံၣ်စိးတဲာ်ကဲထီၣ်သးတဖၣ်အယိတၢ်ကုၣ်ဘဉ်ကုၣ်သ့သနီတဖၣ်လီၤဖးဟဲအိၣ်ထီၣ်လီၤ.သနီတဖၣ်အံၤ တဘျီတခါဟဲကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်လၢ EAG တၢ်ပၤလီၢ်ကဝီၤလၢဘဉ်ဒိတၢ်လၢတၢ်ဖိၣ်စုကဝဲတၢ်သဘံဘဉ်အဖိလၢ.ခိဖျိတၢ်စူး ကါလံာ်ညီၣ်သိၣ်ဒိၣ်လၢအလီၤဆိဒီးပဒိၣ်အက့ၢ်တဖၣ်.ဒီးသိၣ်လိဒ်ပယီၤကျိၣ်ဒ်လံာ်တၢ်မၤလိတဘျီအသိးလီၤ.တၢ်ကျဲးစးဒ် သိးအံၤလၢအဆိၣ်ထွဲ MTB တၢ်သိၣ်လိန့ၣ်ဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်ပုၤအတၢ်တဖၣ်ဒီးပုၤဆိၣ်ထွဲမၤယုာ်သကိးတၢ်တဖၣ်အတၢ်ဟ့ၣ်လီၤ သးဒ်သိးကဆိၣ်ထွဲတၢ်ကုၣ်ဘဉ်ကုၣ်သ့လၢတၢ်အိၣ်သးလၢတဘျီတခါကီခဲနးမးအဖိလၢဒ်လဲာ်န့ၣ်လီၤ.ဘဉ်ဆၣ်.သနီလီၤ ဆိတဖၣ်အံၤအိၣ်ဒီးတၢ်တကဲဘျုးလၢအဖျိဖျါတနီၤလီၤ-ဖျိက့ၢ်တဖၣ်မ့ၢ်ကတိပယီၤကျိၣ်တသ့ဒီးမ့ၢ်တအိၣ်ဒီးတၢ်သ့တၢ်ဘဉ်လၢ ပုၤတူၢ်လိာ်အိၣ်ဘဉ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်ကယုထၢအဂီၢ်ကျဲစ့(တၢ်ယုာ်မၤမ့ၢ်တၢ်သိၣ်လိလၢကီၢ်ပယီၤအပူၤထံၣ်ဘဉ်တၢ်ကီတဲာ်)-ဒီး ဖျိက့ၢ်တဖၣ်ဘဉ်ကီဘဉ်ဒဲဒ်သိးကန့ၣ်လီၤဟံၤဖျိၣ်လိာ်သးတပူၤယိဒီးပယီၤကီၢ်မ့ၢ်တမ့ၢ်ဘဉ်တၢ်ဆိကမိၣ်ပၤအိၣ်လၢအမ့ၢ်ကီၢ်စၢ်ဖျိ ဖိတဖၣ်အဂီၢ်လီၤ.တၢ်တုၤသိးသိးလိာ်သးတၢ်ဂ့ၢ်တမံၤဟဲအိၣ်ထီၣ်ဝဲအံၤလီၤ-တၢ်အိၣ်လီၤဖးအသနီတဖၣ်န့ၣ်ဟံၤကပုၤပုၤအ တတၢ်တဖၣ်လၢအဖျိၣ်ယံာ်ဒီးဘဉ်ဒိဘဉ်ထံးဟံၤစၢ်လံတဖၣ်လီၤ.သနီလၢတၢ်ပၤနီၣ်ဟံၤကဲဒီးတၢ်ဆိတလဲသ့တခါအဂ့ၢ်န့ၣ်ကြး တဲကျဲသကိးလိာ်သး.ပၤယုာ်ဒီးပယီၤကျိၣ်တၢ်သိၣ်လိလၢပုၤလၢအအဲၣ်ဒီးထီၣ်ပဒိၣ်က့ၢ်တဖၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.တၢ်ပၤတၢ်ဆုာ်တၢ်လဲ လိာ်ထီၣ်က့ၢ်(မ့ၢ်တမ့ၢ်တၢ်ခိထီၣ်က့ၢ်)တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲတဖၣ်န့ၣ်လိၣ်လၢတၢ်ကမၤညီအိၣ်တသ့ဝဲအသ့.ဒီးပဒိၣ်က့ၢ်သရဲၣ်တဖၣ်မ့ၢ်တ ဒီးန့ၢ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲလၢအကြးဒီး.တကြးလၢပုၤကမုၢ်လၢအိၣ်လၢကမၤဘဉ်လိာ် ဘဉ်စးက့ၢ်တၢ်တသ့ကျိၣ်အဂ့ၢ်အကျိၣ်အံၤဘဉ်န့ၣ်လီၤ.

“ကလုာ်န့ၣ်က့ၢ်တဖၣ်- IDP က့ၢ်တဖၣ်.သိခါဖျိအက့ၢ်မ့ၢ်အဂၤ-လိၣ်ဘဉ်ပဒိၣ်အတၢ်တူၢ်လိာ်ဒ်သိးက့ၢ်ဖိတဖၣ် ကလဲလိာ်ထီၣ်ဘဉ်ဆူတီၤလၢအဒ်သိး.ဒီးထီၣ်ဘဉ်တီၤလီၤဆိလၢအသိၣ်လိဒုးသ့ထီၣ်ကျိၣ်န့ၣ်လီၤ.အဝဲသ့ၣ် (ပဒိၣ်)လိၣ်လၢကဟံၤလီၤတၢ်သိၣ်တၢ်ဘျုးလၢတၢ်အံၤအဂီၢ်.ဒ်သိးတၢ်သးကျဲတဖၣ်အံၤကရၤလီၤအသးလၢထံကီၢ်ဒိ ဘဉ်ညါအဂီၢ်လီၤ.အဝဲအံၤတၢ်ဘျုးဒ်သိးအံၤတဖၣ်တအိၣ်ဘဉ်ဒီးတၢ်တူၢ်လိာ်ဟံၤပနီၣ်စ့ၢ်ကိးတအိၣ်ဒီးဘဉ်.”^၃

- ပုၤဘဉ်ထွဲမၤယုာ်သကိးတၢ်တဖၣ်ဟံၤဖျါထီၣ်တၢ်ယုထၢအါမံၤလၢအဘဉ်ထွဲဒီးကလုာ်န့ၣ်တၢ်ကုၣ်ဘဉ်ကုၣ်သ့ဒီး MTB တၢ်သိၣ် လိလၢကီၢ်ပယီၤအပူၤလီၤ.အဝဲသ့ၣ်အါဂၤဘဉ်သ့ၣ်ဘဉ်သးလၢတၢ်အဒိလၢအပိာ်ထွဲတဖၣ်အံၤလီၤ.-တၢ်သိၣ်လိလံာ်ညီၣ်သိၣ်ဒိၣ်

3 ဒ်တၢ်အကျိၣ်အကျဲတၢ်နီၤဖးအသိး.ပမၤတၢ်တၢ်ရၤလီၤဒုးသ့ၣ်ညါအမူးတဖၣ်လၢမူးက့ၢ်နီၤဒီးမိၣ်လဲၣ်လၢလါအိးထီၣ်ဘဉ် ၂၀၁၅.ဒ်သိးကယု ထံၣ်တၢ်လၢသၢခိသၢကပၤဒီးဒီးန့ၢ်တၢ်ဟ့ၣ်ကုၣ်ဟ့ၣ်ဖးလၢပတၢ်ယုထံၣ်တဖၣ်ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ကုၣ်ဟ့ၣ်ဖးတဖၣ်အဖိခိၣ်လီၤ.ကျဲသနုလၢတၢ်ယုထၢအိၣ်တဖၣ် န့ၣ်ဘဉ်တၢ်ဟံးန့ၢ်ဟံၤဖျါထီၣ်အိၣ်လၢပုၤပၤယုာ်မၤသကိးတၢ်တဖၣ်လၢမူးအံၤခဲခါပူၤအတၢ်ကတိအသိးလီၤ.

အါအါလအအသိးလိာ်သးဒီးပဒိာ်အလံာ်ညိာ်သိာ်ဒိာ်,ဘာ်ဆာ်တၢ်မၤလိာ်အတၢ်ကၠိာ်အါထီာ်လၢကလုာ်တၢ်စံာ်စိးစိးဒီး လုာ်လၢတဖၣ်-တၢ်သိာ်လိာ်လိာ်ကဝိးကၠိာ်တဖၣ်လၢတၢ်ဖုာ်ကၠိာ်,လဲလိာ်သိာ်လိာ်အါထီာ်ပယီုကၠိာ်လၢတၢ်ခါသးကၠိာ်,ဒီးလၢတၢ် ထီာ်ကၠိာ်အါတက့ၢ်သိာ်လိာ်လၢပယီုကၠိာ်(ဒီးမိာ်ကၠိာ်ကမ့ၢ်လံာ်တၢ်မၤလိာ်တဘျုး)-တၢ်အံၤမ့ၢ် MNEC “တလၢအဒိအတဲာ်” လိာ်.တၢ်ဘျုးတၢ်ဖျိာ်တဖၣ်-ဖျိာ်ကၠိာ်တဖၣ်ကလဲလိာ်ထီာ်ပဒိာ်ကၠိာ်ဒီးကၠိာ်လၢအတၢ်မ့ၢ်ပဒိာ်ကၠိာ်တဖၣ်အဘၢာ်စၢ(လိာ်ဆိဒ်တၢ်လၢ ၅တၢ်ဒီး၉တၢ်),ကတိးသ့မိာ်ကၠိာ်ဒီးပယီုကၠိာ်ခံၤခါလၢာ်ဘျုးဘျုးဘျုးဘျုး,ဒီးဒီးန့ၢ်တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢဘၣ်တၢ်တူၢ်လိာ်အိး.ကၠိာ်တဖၣ်လၢလိာ်ကဝိးပၤအိးတဖၣ်န့ၢ်မ့ၢ်တၢ်အဒိတၢ်နီၢ်လၢတၢ်ပာ်လိာ်ဆၢတဲာ်နီၢ်ကစၢ်ဒၣ်(“ကိာ်စၢဖျိာ်သန့လၢအဖိလၢ”)န့ၢ်လိာ်. ကၠိာ်တဖၣ်အံၤပဒိာ်ကြၢးတူၢ်လိာ်အိးဒီးအက့ၢ်အိတခါလၢဒ်အတၢ်အါလိာ်လၢတၢ်ကူၢ်သ့လၢပုၤကိးဂၤဒီးအဂီၢ်တၢ်မၤအပူၤန့ၢ်လိာ်. တၢ်အံၤမ့ၢ်တဖၣ်ဘၣ်ဒီး.ပဒိာ်ကြၢးဟ့ၣ်တဲာ်ကူၢ်ဘၣ်ကူၢ်သ့ကၠိာ်ကွၢ်အဂၤတကလုာ်လၢလိာ်ကဝိးအံၤတဖၣ်အပူၤလိာ်-တၢ်မၤအံၤ န့ၢ်ကိာ်ခဲဒ်သိးတလဲၤဘၣ်ဒိတၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုာ်တၢ်ဖံးတၢ်မၤအဂီၢ်,ဒီးကလိာ်ဘၣ်တၢ်စူးကျါကၠိာ်စ့လၢတၢ်ကူၢ်ဘၣ်ကူၢ်သ့လၢကလုာ် န့ၢ်လိာ်ကဝိးတဖၣ်အပူၤလိာ်.ကလုာ်ကၠိာ်လၢအအိးထီာ်ဒၣ်အတၢ်တဖၣ်အလိာ်အလၢန့ၢ်လိာ်လၢကတဲာ်သကိးလိာ်သးဒ်တၢ် မ့ၢ်တၢ်ခုာ်တၢ်ဖံးတၢ်မၤအက့ၢ်အိတခါအသိးလိာ်.-အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်တလဲၤဖိးဒုလိာ်သးညိညိလၢ “နီၢ်ကစၢ်အိးထီာ်ကၠိာ်” တဖၣ် အကျဲန့ၢ်ဘၣ်လိာ်.အဝဲအံၤအဆၢကတိာ်,ဖဲနီၢ်လိာ်လိာ်ခါသးမုၤဒါတၢ်စိတၢ်ကမိးဒီးတၢ်ကတိာ်ထံၣ်ဂၢၢ်သးအဂ့ၢ်တဖၣ်ဘၣ်ထွဲ ဒီးဆူညါထံၣ်ဂၢၢ်-ကမ့ၢ်အတၢ်ဘၣ်ထွဲလၢကိာ်ပယီုပူၤအခါကျဲတဖၣ်ကြၢးလၢဘၣ်တၢ်ယုထံၣ်အိးဒ်သိးကဟ့ၣ်ပဒိာ်အကၠိာ်စ့ တဖၣ်လၢသရၣ်အလါလဲတဖၣ်ဒီးတၢ်ကွၢ်ထွဲတၢ်သ့ၣ်ထီာ်လၢကၠိာ်လၢအတၢ်မ့ၢ်ပဒိာ်တၢ်ပၤအဖိလၢတဖၣ်အဂီၢ်န့ၢ်လိာ်.

“ ဟီာ်ခိာ်အံၤမ့ၢ်သဝီဖးဒိာ်တဖျါလိာ်.ပအဲၣ်ဒီးပဖိတဖၣ်ကကတိာ်တလၢကၠိာ်,ဘာ်ဆာ်အဝဲသ့ၣ်လိာ်ဘၣ်ပယီု ကၠိာ်စ့ကိး,မ့ၢ်လၢပဒိာ်စူးကျါကၠိာ်အံၤအယိလိာ်.ခါဆူညါတၢ်စူးယာ်တဖၣ်အဂီၢ်,ပလိာ်သိာ်လိာ်အဝဲသ့ၣ်အဲကလံး ကၠိာ်စ့ကိးလိာ်.ပပညိာ်တမ့ၢ်ထဲတလၢကလုာ်ဘၣ်.လၢတၢ်ဖုာ်အပတၢ်,ကၠိာ်သၢခါလိာ်ကြၢးဖါန့ၢ်သိာ်လိာ်.”

- တၢ်ဘျိာ်သိထီာ်က့ၢ်ထံၣ်ဂၢၢ်တၢ်ကူၢ်ဘၣ်ကူၢ်သ့အသန့ၢ်န့ၢ်ဘၣ်တၢ်မၤအိးအဖျါမ့ၢ်,ဒီးဖျါလၢတၢ်ကမၤအိးဆူညါန့ၢ်လိာ်.လၢကိာ် စဲာ်တဘျုးတၢ်(အဒိ,တလၢ)အပူၤန့ၢ်လိာ်ကဝိးကၠိာ်တဖၣ်န့ၢ်ဘၣ်တၢ်စးထီာ်ဒုးသ့ၣ်ညါအိးဒ်အမ့ၢ်လံာ်သိာ်လိာ်တဘျုးလၢ ပဒိာ်တၢ်ဖုာ်ကၠိာ်တဖၣ်လဲန့ၢ်လိာ်.တၢ်ဘျိာ်က့ၢ်တဖၣ်အံၤလိာ်လၢကလဲၤအသးဆူ MTB တၢ်သိာ်လိာ်(တၢ်သိာ်လိာ်လံာ်အဂၤတဖၣ် လၢကလုာ်န့ၢ်အကၠိာ်,ခိဖျိာ်တၢ်စူးကျါMTBန့ၢ်လိာ်အသိး),ဒီးဆူလိာ်ကဝိးအတၢ်ပၤဆူဒီးတၢ်ပၤဘၣ်တၢ်ကူၢ်ဘၣ်ကူၢ်သ့(တ မ့ၢ်လိာ်ခါသးတၢ်ဖိာ်ပျံၤ)စ့ကိးလိာ်.တၢ်အံၤပာ်ယုာ်ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်သိာ်လိာ်ဒီးတၢ်ဒီးလဲသရၣ်တဖၣ်လၢအဘျုးစဲဒီး E A G ကၠိာ် တဖၣ်,ဘာ်ဆာ်တမ့ၢ်တၢ်ပံးန့ၢ်စူးကျါလၢလိာ်ကဝိးကၠိာ်အကျဲအကျဲတဖၣ်အပူၤန့ၢ်လိာ်.ဆူညါကျဲအဂ့ၢ်ကတၢ်မ့ၢ်တၢ်ဒုးလဲထီာ် အါထီာ် “ ကၠိာ်လၢအကျဲကၠိာ်တဖၣ် ” ဖဲကလုာ်န့ၢ်ဖိအါဂၤအိာ်အလိာ်တဖၣ်,ဒီးတူၢ်လိာ်အါလိာ်တၢ်ဆၢကတိာ်လၢတၢ်ဖုာ်ကၠိာ် တဖၣ်ကသိာ်လိာ်တၢ်မိာ်ကၠိာ်အဂီၢ်န့ၢ်လိာ်.

“ပဒိာ်မ့ၢ်အဲၣ်ဒီးတၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုာ်တၢ်နီၢ်န့ၢ်ဒီး,အဝဲသ့ၣ်လိာ်လၢကတူၢ်လိာ်ကိာ်စ့ဖျိာ်အသန့ၢ်အနီၢ်ကိာ်,ပာ်ယုာ်ဒီး တၢ်ကူၢ်ဘၣ်ကူၢ်သ့ န့ၢ်လိာ်.ထံၣ်ဂၢၢ်လံာ်ညိာ်သိာ်ဒိာ်မ့ၢ်ဘျုးစဲဒီးကလုာ်န့ၢ်တၢ်ကူၢ်ဘၣ်ကူၢ်သ့အကျဲအကျဲ တဖၣ်ဒီးတၢ်အပတၢ်တဖၣ်ဒီးတၢ်ပၤဆူရဲၣ်ကျဲတၢ်အကံၢ်အစိကလိာ်ကဲန့ၢ်လိာ်.”

- တၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်အံၤကြၢးကတိာ်သကိး,ဒီးကျဲသန့ၢ်ကြၢးလၢတၢ်ကမၤအိးဖဲပုၤဘၣ်ထွဲမၤယုာ်တၢ်တဖၣ်ကတိာ်ထံၣ်ဂၢၢ်ဂ့ၢ်လၢအိာ်ဒီး တၢ်ဆိလိာ်ပာ်လိာ်အိးအကတိာ်-ဒ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုာ်အတၢ်ဖံးတၢ်မၤအိးယာ်မ့ၢ်တမ့ၢ်ဒ်ထံၣ်ဂၢၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ဘျိာ်သိထီာ်က့ၢ်ဒိာ်လဲလိာ် အက့ၢ်အိတခါအသိးလၢကိာ်ပယီုအပူၤလိာ်.တၢ်ကတိာ်ဂ့ၢ်လိာ်တၢ်ဒ်သိးတဖၣ်အံၤလိာ်လၢကတဲာ်သကိးတၢ်ဆိာ်ထွဲတၢ်အပိး အလိာ်ထံးအဂ့ၢ်တဖၣ်-လၢအမ့ၢ်တၢ်ကွၢ်ယုပုၤကညိဒီးကၠိာ်စ့တဖၣ်(ဒီးထံၣ်ဂၢၢ်ကိာ်သဲးတဖၣ်)လၢအလိာ်တဖၣ်လိာ်.

“ပမ့ၢ်စူးကျါပမိာ်ကၠိာ်လၢကၠိာ်တဖၣ်န့ၢ်ဒီးတၢ်အံၤတၢ်စူးကျါကိာ်စ့ဖျိာ်သန့ၢ်န့ၢ်လိာ်.ပုၤဟ့ၣ်မၤဘၣ်တၢ်တဖၣ်န့ၢ်ကြၢး

4 KIO ကၠိာ်လၢအသိာ်လိာ်တၢ်ပဒိာ်အလံာ်ညိာ်သိာ်ဒိာ်အဂီၢ်,တၢ်သဘံာ်ဘၣ်ဒုးအိာ်ထီာ်ကျဲလၢပဒိာ်ကထုးထီာ်အိးလၢတၢ်လဲလိာ်ထီာ်ကၠိာ်တဖၣ် လၢလိာ်.(ကၠိာ်တၢ်နီၢ်ဖး၄)
 5 <http://planipolis.iiep.unesco.org/upload/Myanmar/Myanmar%20EFA%20implementation%20and%20Tentative%20 Follow%20up%20workplan.pdf>

သွန်ညါလၢပဝဲဒၣ်အံၤပမၤသကိးတၢ်လၢတၢ်လဲလိာ်သးအဂီၢ်လီၤ.ပကြးဆိၣ်ထွဲကရူၢ်တဖၣ်လၢတအိၣ်လၢပဒိၣ်တၢ်ပတဖၣ်အတၢ်ကျဲးစးလၢတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ဘၣ်.တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့လၢပကျဲးစးလၢတနံၤညါအံၤန့ၣ်ဆၢပုၤဆူတၢ်လီၤမ့ၢ်လီၤဖးဒီးကျဲးလၢအတမ့ၢ်ဆူကီၢ်စၢဖျိၣ်သန့န့ၣ်လီၤ.ကိတဖၣ်န့ၣ်ကသိၣ်လိာ်ဒီးစူးကါလံာ်ညိၣ်သိၣ်ဒိၣ်တခါဂ့ၤတခါဂ့ၤလၢအဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးန့ၣ်လီၤ.ပဒိၣ်တတူၢ်လိာ်ကိတဖၣ်အံၤဘၣ်.ခါဆူညါကြးမၤတၢ်မနုၤလဲၣ်.”

“ပပုၤတတဖၣ်တန့ၣ်ပဒိၣ်အတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ဘၣ်.တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့လၢပကျဲးစးလၢတနံၤညါအံၤန့ၣ်ဆၢပုၤဆူတၢ်လီၤမ့ၢ်လီၤဖးဒီးကျဲးလၢအတမ့ၢ်ဆူကီၢ်စၢဖျိၣ်သန့န့ၣ်လီၤ.ကိတဖၣ်န့ၣ်ကသိၣ်လိာ်ဒီးစူးကါလံာ်ညိၣ်သိၣ်ဒိၣ်တခါဂ့ၤတခါဂ့ၤလၢအဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးန့ၣ်လီၤ.ပဒိၣ်တတူၢ်လိာ်ကိတဖၣ်အံၤဘၣ်.ခါဆူညါကြးမၤတၢ်မနုၤလဲၣ်.”

- လၢဆၢကတီၢ်ဘၣ်စၢအံၤဖဲတၢ်ကတိၤသကိးလိာ်သးထံၣ်ဂ့ၢ်ဂီၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျဲးစးတဖၣ်လၢကဒုးလဲလိာ်ကီၢ်စဲၣ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အကျိၤအကျဲးဘၣ်တၢ်မအိၤအဖၢမ့ၢ်အခါ,တၢ်အကါဒိၣ်အိၣ်ဒီးလၢကဆိၣ်ထွဲဒီးဆူညါကမၤဒိၣ်ထီၣ်တၢ်လီၤတအအိၣ်လၢပဒိၣ်အဖိလၢတဖၣ်အတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အတၢ်ဖဲတၢ်မတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.ပဒိၣ်ကြးတူၢ်လိာ်ဒီးဆိၣ်ထွဲ-မ့တမ့ၢ်အစ့ကတၢ်ကြးဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါပုၤမၤဘျီတၢ်တဖၣ်လၢကဟ့ၣ်ဆိၣ်ထွဲလီၤကဝီၤပၤဆၢတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အကျိၤအကျဲးတဖၣ်လၢအသ့ၣ်လီၤသးလၢတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အတီၤအစ့ကတၢ်လၢညိၣ်န့ၣ်တၢ်ဘၣ်သ့ၣ်ဘၣ်သးန့ၣ်လီၤ.မ့ၢ်တုၤဆၢကတီၢ်တခါခါဒီးပဒိၣ်ကဘၣ်ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဂ့ၢ်အံၤတက့တခါမ့ၢ်လၢဂ့ၢ်တက့ၣ်ဒီးဂ့ၢ်မဲတလုအိၣ်ဒီးနီၢ်ကစၢ်ကိတဖၣ်အနီၢ်ဂံၢ်အါမးအယိလီၤ.ဒ်လဲၣ်ဂ့ၤ, M T B တၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်အံၤကအိၣ်တၢ်ဒီးလၢတၢ်ဂ့ၢ်အကါဒိၣ်တခါလၢကလုာ်န့ၣ်အပုၤတတဖၣ်အပုၤန့ၣ်လီၤ.

“သံက့ၢ်ပုၤဟ့ၣ်မၤဘျီတဖၣ်လၢကလုာ်န့ၣ်ကျိၤကျဲးတဖၣ်အတၢ်မၤမ့ၢ်လဲၣ်အသးဂ့ၤဂ့ၤဒီးဘၣ်မနုၤအဝဲသ့ၣ်တဟ့ၣ်တၢ်မၤဘျီလၢအကြးလဲၣ်တက့ၢ်.အဝဲသ့ၣ်ကြးဟ့ၣ်လီၤလီၤ(ဆူကလုာ်န့ၣ်ကိတဖၣ်အအိၣ်),ဒီးတမ့ၢ်တဖၣ်ဖိတဖၣ်ဖိန့ၣ်ဘၣ်.လၢကီၢ်စဲၣ်အပတီၢ်ဒီးကလုာ်န့ၣ်ကရူၢ်တဖၣ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အတၢ်မၤအကျိၤအကျဲးအဂီၢ်ပုၤဟ့ၣ်မၤဘျီတၢ်တဖၣ်ကြးဟ့ၣ်(တၢ်မၤစၢလၢအဝဲသ့ၣ်ဆိၣ်ထွဲပဒိၣ်အပုၤ)မ့ၢ်ကယၢတခါလီၤ.တၢ်အံၤကြးနီၤဖးဒီးဒုးကဲထီၣ်လိာ်ထီၣ်အိၣ်ဖျိဖျိဖျိလီၤ.ပဒိၣ်အံၤစူးကါတၢ်မၤစၢတဖၣ်အံၤလၢအတၢ်ကဲဘျးအဂီၢ်လီၤ.တၢ်အံၤပတူၢ်လိာ်အိၣ်တသ့ဘၣ်.”

“ပမ့ၢ်အိၣ်ဒီးစိကမိၤလၢကသိထီၣ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့န့ၣ်ဒီးပကဟံးန့ၢ်တၢ်ဘျီတၢ်ဘါတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲးလဲၣ်လၢကိတဖၣ်အပုၤလီၤ.ပဒိၣ်အံၤဖဲန့ၣ်န့ၣ်အတၢ်ဘျီတၢ်ဘါ,အထုသန့,ဒီးကျိၣ်တဖၣ်လၢလံာ်ညိၣ်သိၣ်ဒိၣ်အပုၤလီၤ.” တၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်မၤတမံၤလၢကဒုးကဲထီၣ်ပုၤလၢပယိဖိအဂီၢ်လီၤ.မ့ၢ်လိာ်ဒီးပကြးအိၣ်ဒီးမ့ၢ်ကျိၣ်တဖၣ်လၢတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့လၢတၢ်ဘျီတၢ်ဘါတကပၤအဂီၢ်လီၤ.”

- ကလုာ်န့ၣ်အကျိၢ်မိၢ်ပျီတဖၣ်န့ၣ်ကြးလၢတၢ်ကတူၢ်လိာ်အိၣ်ဒီးအမ့ၢ်ကျိၣ်လၢအဖိးသဲစးတဖၣ်လၢအကီၢ်စဲၣ်ဒၣ်ဝဲအပုၤ,လၢကမ့ၢ်တၢ်ပတၢ်ဆူအပုၤဒီးကဒီးန့ၢ်တၢ်တီတၢ်လီၤအဂီၢ်ယုာ်ဒီးကစူးကါလၢကိတဖၣ်အပုၤအဂီၢ်လီၤ.တၢ်အပိးအလီၢ်ဂံၢ်ထံးတဖၣ်ကြးလၢတၢ်မၤန့ၢ်အိၣ်ဒီးသိးကမၤဂ့ၤထီၣ်တၢ်သိၣ်လိာ်လဲၣ်အပိးအလီၢ်တဖၣ်ဒီးပုၤစဲၣ်နီၤလၢကျိၣ်တဖၣ်အံၤအဂီၢ်လီၤ.

“ပတကြးသးဟ့ၣ်ပယိဘၣ်.ပလိၣ်ကတိၤပယိကျိၣ်လၢထံကီၢ်အဂီၢ်ဘၣ်ဆၣ်ပလိၣ်ဘၣ်တလၢကျိၣ်လၢကဲထီၣ်ကျိၣ်လၢအဖိးသဲစးစ့ၢ်ကိးလီၤ.”

“ဗျီစိမိၤလဲၣ်လၢပယိကီၢ်အပုၤန့ၣ်အစ့ကတၢ်ကြးအိၣ်ဒီးကလုာ်န့ၣ်ကျိၣ်ဝဲလီၤတခါန့ၣ်လီၤ.အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်တအိၣ်ဒီးတၢ်ယိထံန့ၣ်ဒီးကျိၣ်န့ၣ်တခိၣ်ယံာ်ဘၣ်.”

- တၢ်ယိထံးတၢ်တၢ်ပိၣ်သကိးဆူညါန့ၣ်လိာ်လၢအဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်အတီၤပတီၢ်,ဒီးတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အစူးအယာ်တဖၣ်လၢ “ကလုာ်ဆံးတဖၣ်လၢကလုာ်န့ၣ်ဆံးတဖၣ်အပုၤ” အဂီၢ်လၢကီၢ်ပယိလၢအအိၣ်ဒီးကလုာ်န့ၣ်အါကလုာ်န့ၣ်လီၤ.
- လၢသးလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်တုၤသိးသိးလိာ်သးဒီးတၢ်ဒီးန့ၢ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အပုၤ,တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့သန့ဒီးအတၢ်ဖဲတၢ်မၤအဂီၢ်,တၢ်လိာ်အိၣ်လၢကကတိၤဖဲမၤဂ့ၤထီၣ်လၢပုၤလၢက့ၢ်ဂီၤတလၢပုၤတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.